NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPA Nº 9
TRIESTE

List izhaja vsako soboto ... lir, na šestih straneh 25 lir. Zaostale številke dvojno. Celoletna naročnina 1000 lir; polletna 500 lir; trimesečna 260 lir; mesečna 90 lir. **Uredništvo in uprava:** Trst, ulica Capitolina štev. 3 - tel. štev. 44-046 in 44-047. Dopisi se dostavljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo rokopisi in slike se ne vračajo. — **Oglasi:** v širokosti enega stolpca za vsak milimeter 30 lir. Oglasi se plačajo vnaprej.
POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI - SPED. IN ABBONAM. POST.

DELO

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE T.O.

Čitajte, širite, podpirajte
demokratičen tisk!

OBNOVLJENA IZDAJA LETO VII. ŠTEV. 35 (361) — TRST - SOBOTA, 27. AVGUSTA 1955 — CENA 20 LIR

N POSEBNI STATUT?

Preteklo soboto je bil podpisan v Vidmu sporazum za obmejni promet med Trstom in sosednjimi področji». Rimska in beograjska vlada sta se bili obvezali, «da v roku dveh mesecev od dneva podpisa Spomenice o sporazumu začneta razgovore z namenom, da se sklene sporazum o ureditvi obmejnega prometa, vštevši olajšave ... bivanje prebivalstva obmejnih področij čez mejo po kopnem in po morju, v cilju normalnih gospodarskih in drugih dejavnosti v cilju prevoza in prometa» (... Spomenice).

Sporazum, ki bi bil moral biti sklenjen čimprej, je bil podpisan več kot deset mesecev po podpisu Spomenice in predstavljal za marsikoga razočaranje, saj zveni v točkah kot pravo norčevanje iz Tržačanov in Istranov. Toda o tem govorimo na drugem mestu, kjer prikazujemo mišljenje tržaških komunistov. Tu bi hoteli omeniti Videmski sporazum zaradi drugih pomislekov, ki so sledeči: če je bilo za sporazum potrebnih več kot deset mesecev, koliko mesecev bo treba — če bo šlo tako naprej — za uresničenje ostalih ... predvidenih v Londonski spomenici z drugo prilogo o Posebnim statutom?

Mislimo predvsem na pravice Slovencev in na uveljavitev določil statuta, ki se nas tičejo.

Kaj je bilo storjenega na tem področju v desetih mesecih, ki so pretekli od podpisa Spomenice? Popolnoma nič. Dovolj je misliti, da ni bil s strani italijanske uprave izdan noben zakonski ukrep za uveljavitev določil Posebnega statuta, niti v smislu enakopravnostjo, ki bi jo morali uživati Slovenci na podlagi 2. člena Posebnega statuta, niti ne v zvezi s pravico dostopa v javne in upravne službe in pravičnega zastopstva v administrativnih položajih. Noben ukrep ni bil sprejet v smislu enakosti ravnanja glede uporabljanja jezika in ne v šolstvu samo, čeprav točka c) 4. člena izrecno obvezuje italijanske oblasti, da takoj izdajo zakonske predpise, ki so potrebni za ureditev stalne organizacije slovenskih šol v skladu z določili Posebnega statuta.

Vsi se spominjamo zagotovil, ki jih je dal Slovencem Scelba v svojem govoru 3. novembra na Trgu Unità. Njegove obljube pa so ostale le prazne besede in niso bile izpolnjene. Scelbova vlada je padla in nova Segnijeva vlada je prevzela težko dediščino. Nekaj se je spremenilo v italijanski politiki že od prvih Segnijevih izjav je bilo opaziti neko spremembo v tonu. Novi ministrski predsednik je smatral za potrebno zagotoviti, da bo vlada spoštovala načelo enakosti državljanov pred zakonom.

Toda, ali se je kaj spremenilo v Trstu? Na to vprašanje dobimo sledeči odgovor: Demokratične svoboščine so se vedno ... in za narodne pravice prebivalstva je treba še vse napraviti. Zato ne more naše prebivalstvo prezreti odgovornosti in obveznosti obeh vlad, ki sta podpisali razkosanje, posebno pa ... nalog, ki jih ima italijanska vlada predvsem kar se tiče pro... tržaških Slovencev, na... enakosti vseh državljanov, ... pomeni, da mora odpraviti narodnostno diskriminacijo in uveljaviti Posebni statut.

Izkušnje desetih mesecev so pokazale, — kot smo že neštetokrat trdili — da brez borbe prizadetega ljudstva, ne bo lahko doseči pravic, ki nam pripadajo. Toda, če hočemo resnično prisiliti vlado, da spoštuje podpisane obveznosti, mora biti ta borba vztrajna, odločna in predvsem enotna; združiti moramo vse Slovence, brez ozira na njihovo politično ali versko prepričanje, vse one, ki so jim res pri srcu obstoj našega življa na tem področju in njegove pravice, ki mu pripadajo po vseh človeških zakonih ter določilih sporazumov, ki so bili proti naši volji podpisani, ko so razkosali naše Ozemlje in nas iz enakopravnega naroda postavili na stopnjo narodne manjšine, ki je danes na žalost moledovati za svoje pravice. Pri tem ne smemo nikoli pozabiti, da imamo v italijanskem demokratičnem ljudstvu, v italijanskem demokratičnem gibanju mogočnega zaveznika, ki nam bo nedvomno stal ob strani in nam pomagal izbojevati to, kar nam pripada.

M. K.

PO DEVETIH MESECIH TEŽKIH POGAJANJ V VIDMU

Podpis sporazuma o obmejnem prometu med Italijo in Jugoslavijo

Vse obmejno prebivalstvo je z zadovoljstvom pozdravilo ta dogodek - Pravico do ugodnosti sporazuma imajo vsi stalni prebivalci na Tržaškem in Goriškem

Preteklo soboto zvečer so v Vidmu podpisali sporazum o obmejnem prometu med Jugoslavijo in Italijo. Sporazum ureja promet oseb, kakor tudi prevoza po kopnem in po morju. Za Italijo je sporazum podpisal dr. Cappon, za Jugoslavijo pa inž. Bučar. Oba sta ves čas pogajanj načelovala odgovarjajočima komisijama. Sporazum, do katerega je prišlo po devetih mesecih pogajanj, je bil podpisan v prijateljskem ozračju in medsebojnem razumevanju. Celotno besedilo omenjenega sporazuma obsega 64 členov in 8 prilog.

Inž. Bučar in dr. Cappon podpisujeta videmski sporazum

Po podpisu sporazuma sta bili izmenjani pismi med predstavnikoma obeh vlad. V omenjenih pismih vladi Italije in Jugoslavije razširjata ugodnosti, ki jih jamči sporazum na obmejnih področjih od Lazareta pa do Gorice, tudi na ostalo obmejno področje severno od Gorice. Na podlagi tega sporazuma je torej vse obmejno prebivalstvo od Novega grada v Istri pa do najsevernejše točke jugoslovansko-italijanske meje pri Trbižu, deležno posebnih ugodnosti.

Za sporazum je vladalo veliko zanimanje vsega javnega mnenja na Tržaškem, kakor tudi v pokrajinah Gorice in Vidma in na področjih, ki spadajo pod Jugoslavijo. Vse prebivalstvo omenjenih področij je z veliko nestrpnostjo pričakovalo sklenitev tega sporazuma. Kot je znano je prav v zadnjem trenutku prišlo do zastoja pri pogajanjih, zaradi česar se je javnost že bala, da se ne bo prišlo do težko pričakovanega trenutka. Nihče ne sme in ne more prikripati dejstva, da so sedanje meje po naši Primorski in Istri, povsem absurdne, da so kraji, ki so pripadli Jugoslaviji zelo prizadeti zaradi tega ker so odtrgani od naravnih središč t. j. od Trsta in Gorice. Po drugi strani pa sta tudi ti dve mesti prizadeti, ker sta popolnoma odrezani od svojega naravnega zaledja. Da je to res, na mpotrjuje nešteto primerov. Prav zato je bilo zelo zgrešeno, da je bila doslej nova meja takorekoč hermetično zaprta. Prav zato je sporazum o obmejnem prehodu vse prebivalstvo težko pričakovalo.

Toda žal, ta sporazum ni tak kot bi moral biti in kot si ga je zamišljalo prizadeto prebivalstvo. Kljub temu, da so se za njegovo sklenitev pogajali dolgih devet mesecev, je silno pomanjkljiv in nejasen. Poleg tega je tudi postopek za dosego prehodne izkaznice, odnosno propustnice zelo zapleten in prepočasen. Povsem lahko rečemo, da bo praksa pokazala, da imamo prav, ako to že danes trdimo. Vse kaže, da bo lažje prekoračiti francosko, ali švicarsko in celo avstrijsko mejo, kot pa demarkacijsko črto pri Miljah. To so dejstva, ki kalijo radost prizadetega prebivalstva.

Na podlagi videmskega sporazuma ima vsak stalni prebivalec na področju Tržaškega ozemlja, goriške pokrajine, Slovenske Benečije, Kanalske doline in Rezije pravico do propustnice, ki omogoča najmanj štiri potovanja na mesec v obmejna področja na jugoslovanski strani, ki leže v deset kilometrskem pasu vzdolž meje. Zdravniki in babice imajo pravico do propustnice, ki omogoča neomejeno število potovanj preko meje. Kmetje-dvolastniki imajo pravico do posebne izkaznice, s katero je mogoče celo dvakrat na dan prekoračiti mejo in prepeljati iz posestva na kraj stalnega bivališča svoje pridelke. Vse te propustnice in izkaznice bodo izdajale pristojne kvesture, morale pa bodo biti vidirane tudi od jugoslovanskih oblasti. Za omogočenje čim hitrejšega potovanja preko meje, bodo ustanovljene nove prometne zveze po kopnem in po morju. Za javnost bodo odprti tudi številni prehodi preko meje. To so v kratkem poglavitne točke sporazuma.

Sporazum o obmejnem prometu je stopil v veljavo takoj po podpisu. Že v ponedeljek so se zbrale dolge vrste ljudi pred kvesturo v Trstu zato, da zaprosijo za propustnico. V ta namen je odprt poseben urad na sedežu kvesture v Trstu (ul. Teatro Romano sobi št. 41 in 42). Urad je odprt vsak delavnik od 8,30 do 13. in od 18.30 do 20.30.

Že ta teden je inšpektorat za motorizacijo v Trstu pričel z delom za ustanovitev novih avtobusnih zvez z raznimi središči v obmejnem pasu Jugoslavije. Poročajo, da so številna avtobusna podjetja zaprosila za koncesije. Prometno ministrstvo bo te razdelilo dne 31. t. m.

Komunike Kompartije o obmejnem sporazumu

Izvršni komite Komunistične partije je proučil v Vidmu podpisan sporazum za ureditev prometa oseb, prevozov in kopnih ter pomorskih zvez med Tržaškim ozemljem in obmejnimi področji ter ugotovil, da sporazum na eni strani ne bo zadovoljil upravičenih pričakovanj državljanov, z druge strani pa ne odgovarja črki in duhu 7. člena Londonske spomenice, na podlagi katerega je bila mešana komisija pozvana, da ga sestavi.

Delo mešane komisije je trajalo skoraj devet mesecev in v tem času je tisoče in tisoče državljanov cone B zapustilo svoje domove in svojo imovino v upravičenem strahu, da bodo za vedno in nepopravljivo ločeni od Trsta, na katerega so vezani s tolikimi vezmi. Videmski sporazum potrjuje ločitev od rodne zemlje in izgubo imovine za vse begunce, razen, če se nočejo povrniti.

Zato lahko rečemo, da so bili sedanji sporazumi vodeni in sklenjeni v duhu razkosanja proti kateremu se je Komunistična partija vedno borila in ki ga ponovno razgalja pred javnostjo skupno z novo resno odgovornostjo, ki so si jo z odobritvijo Videmskega sporazuma prevzele posebno italijanska vlada in stranke, ki so pozdravile razkosanje kot uspeh.

Kar bi moralo biti, po 7. členu Londonske spomenice «olajšanja za gibanje obmejnih prebivalcev po kopnem in morju», je v resnici ogromen kup kompliciranih in podrobnih uredb, prepolnih vsakovrstnih omejitev, med katerimi se je težko gibati in usmerjati.

Še težje je to, da sporazum dopušča policijskim oblastem obeh dežel podpisnic tolike in takšne možnosti neizvajanja že omejenih koncesij, da so iste v resnici odvisne od njihove popolne samovolje. Dovolj je pomisliti, da vsaka od dveh strani lahko odreče vizum na propustnici, ne da bi bili prednodno določeni osnovni razlogi, na podlagi katerih se to lahko zgodi. Isto velja za popolno ali delno zapretje prehodov, ki se lahko izvede iz «varnostnih» razlogov, po sodbi policijskih oblasti ene ali druge strani, proti kateri ni priziva.

Vse to pooblašča izreči v osnovi negativno sodbo o Videmskem sporazumu. Vendar bo pa tudi ono malo pozitivnega, ki ga sporazum vsebuje, odvisno od razpoloženja, ki bo prevevalo italijanske in jugoslovanske oblasti. Če to razpoloženje ne bo močno različno od onega, ki je vladalo pri pogajanjih v Vidmu, to se pravi, če ne bo temeljilo na širokogrudnosti, na iskreni volji po sodelovanju in na skrbi za interese državljanov, tedaj bo ostal sporazum v celoti mrtva črka.

Zato poziva Komunistična partija zainteresirano prebivalstvo, naj budno pazi in se poslužuje vsakega zakonitega pritiska, da bi se predvidene, sicer omejene olajšave v resnici tudi izvajale.

IZVRŠNI KOMITE KOMUNISTIČNE PARTIJE

Po atomski konferenci

Ženevska atomska konferenca odpira pred človeštvom probleme in perspektive, katerih obsežnost je težko oceniti, toda za katere je potrebno, da jih človeštvo čimprej spozna, da bi moglo zagospodovati nad svojo usodo in jo voditi.

Ni dvoma, da se nahajamo pred velikim skokom naprej v razvoju produktivnih sil, ki je verjetno mnogo iznad skoka, ki ga je človeštvo napravilo z industrijsko uporabo električne energije.

Nova faza v razvoju produktivnih sil naglo dozoreva, zahvaljujoč se napredku znanosti in tehnike, zaradi že jasnega dejstva da rezerve tradicionalne energije ne morejo več zadostovati za dolgo ter zaradi dejstva, da se vsaki državi mudi, da bi prva uporabila te nove sile.

Ne moremo reči, da se ne postavljajo ovire mirnodobski uporabi atomske sile in da se ni vztrajno skušalo čimbolj zavleči njeno uporabo. Ali niso bile mogoče propaganda za atomsko vojno, priprave za tovrstno vojno in druge stvari, poskus odvrniti človeštvo od industrijske uporabe atomske sile? Ali ni morda jasno, da se ogromni finančni interesi, vloženi v uporabo tradicionalnih rezerv energije (petrolej, premog, hidroelektrični zbiralniki) ter velike in moderne industrijske naprave boje preokreta, ki bi presegel njihove naprave in razvrednotil vire tradicionalne energije?

Vendar pa ti ogromni interesi, ki nasprotujejo napredku, niso bili v stanju ustaviti razvoja, ki je postajal neizbežen predvsem od trenutka, ko je v ZSSR začela delovati prva električna centrala na atomski pogon. Kriza politike sile, ki je postala očividna s sestankom štirih velikih, novo ozračje pomiritve, ki je sedaj nastalo, sta ustvarila pogoje, zaradi katerih je imela atomska konferenca v Ženevi pozitivne rezultate, morda večje od predvidenih.

Atomska konferenca, ki je postala možna in plodna zaradi novega ozračja, ki je nastalo s sestankom štirih velikih, predstavlja nov korak naprej na poti k pomiritvi in sodelovanju med narodi, predstavlja nov uspeh sil miru.

Istočasno se z atomsko konferenco, skupno z vrsto znanstvenih, tehničnih in gospodarskih problemov, postavlja tudi vrsta odločilnih političnih problemov.

Predvsem izhaja poudarjena potreba, da se gre naprej na poti mednarodne pomiritve, izhaja zahteva, naj narodi mogočno in odločno dvignejo svoj glas, da se rešitve, ki jih je srečanje velikih prikazalo kot možne, dejansko uresničijo.

Vprašanje prepovedi atomskega orožja ni manj akutno in resno, toda z večjo silo je občutiti veliko alternativo pred katero se danes nahaja človeštvo, ki mora izbirati med mirnodobsko in vojno uporabo tega vira energije. Jasno je, da dokler bodo sile različnih držav zaposlene s pripravami atomske vojne, bodo poti, ki se odpirajo za mirnodobsko uporabo jedrske energije, ostale bistveno zagrajene.

Znano je, da so na pr. vlade, ki jih je imela doslej Italija, kljub pozivom opozicije, praktično prezirale to vprašanje. Celo vladni uradni in poluradni tisk ni mogel mimo tega dejstva, ko je v svoji reportaži od 15. avgusta omenil, da pobude na atomskem področju niso samo last velesil, marveč tudi Švice, Danske, Švedske, Norveške, Nizozemske, Belgije in je trpko ugotovil: «Italija, domovina Fermija, ni predložila nič podobnega».

Tudi tu je treba spremeniti politiko in gotovo je, da bo težko napredovati, dokler bo vladna akcija ostala podvržena interesom ameriškega finančnega kapitala in bo ubogala domače monopoliste, ki ne skrbijo za drugo, kot da bi čim bolj naglo kopičili svoje profite.

Brez nove politične smeri, ki naj bo bolj odprta vprašanjem narodnega napredka, je Italija v nevarnosti, da se bo njena gospodarska in industrijska zakasnitev prekomerno povečala, da bo zaostala za celo zgodovinsko dobo in postala dežela najmanjše važnosti, podvržena v svemu naprednejšim ddžavam.

Te ugotovitve, čeprav površne in nagle, vodijo do določenega zaključka: problemi, ki se postavljajo z mirnodobsko uporabo jedrske energije, so predvsem politični in zajemajo bistveno vprašanja politične smeri in družbene strukture. To velja za Italijo in velja tudi za ves svet v svoji skupnosti.

Novi napredek produktivnih sil bo postavil problem tekmovanja med socialističnim in kapitalističnim svetom na še bolj očiten način. V socialističnih deželah, kjer je bilo uresničeno soglasje med produktivnimi silami in produktivnimi odnosi, kjer je gospodarski razvoj načrten in ni prepuščen anarhiji iskanja največjega profita, bo industrijska uporaba atomske energije omogočila nagel in reden napredek gospodarstva in bo pozvročila precej naglo veliko povečanje blaginje. V kapitalističnih deželah pa bo uporaba novega vira energije povečala nasprotje med proizvodnimi silami in odnosi, težila bo za zaostritvijo razrednega antagonizma in protislovij v notranjosti same imperialistične fronte.

Vse to pomeni, da se bodo obveznosti in politične odgovornosti delavskega razreda še povečale, da bodo naše borbe postale še bolj važne, dočim so že sedaj komunisti postavljeni pred nalogo, da se dvignejo na raven problemov, ki jih pred človeštvo postavlja novo napredovanje znanosti in tehnike.

Delavski razred ima predvsem nalogo dokazovati, da industrijska uporaba atomske energije ne vsebuje samo velikih problemov znanosti in tehnike, marveč postavlja na vedno ostrejši način vprašanja organizacije človeške družbe. Samo politika miru, svoboda pred gospodovanjem monopolov, prilagoditev proizvodnih odnosov novim proizvodnim silam, ki se razvijajo, lahko storijo, da bo industrijsko izkoriščanje atomske energije pomenilo v resnici napredek za življenje pogoje vseh ljudi.

Priprave za obisk Adenaurja v Moskvi

V teku so priprave na prihod zahodnonemškega kanclerja Adenauerja na obisk v Sovjetsko zvezo. Ta teden so prispeli v Moskvo nekateri visoki funkcionarji iz Zahodne Nemčije.

Poleg številnih državnikov, ki bodo letos obiskali SZ je tudi predsednik norveške vlade Einal Gerhardsen. Ta bo prispel v SZ prihodnjega novembra.

BARBARSKI NASTOP KOLONIALISTOV V SEVERNI AFRIKI

Francozi hočejo s silo zatreti osvobodilno gibanje v Maroku in Alžiru

Množični pokolji domačega prebivalstva - Rušenje in požiganje vasi - Sestanek med francoskimi državniki in afriškimi predstavniki - Francoskemu kolonialnemu imperiju bije odločilna ura?

V Severni Afriki gre torej zares. Iz takoimenovanih terorističnih dejanj se je razvilo pravo oboroženo odporniško gibanje. Francoskim oblastem se sicer lahko posreči zadušiti to gibanje tu pa tam v potokih krvi, toda težko je verjeti, da bi ga mogle kdaj streti. Maroko in Alžir korakata po poti, ki vodi k neodvisnosti, francoski kolonialni imperij pa gre v gotovo propast. In danes že lahko rečemo, da ta imperij bije svoj smrtni boj. To je dejstvo, ki se ne da oporekati. Zato pa se kolonialni režim poslužuje sile in vseh razpoložljivih sredstev z namenom, da si podaljša življenje.

Ta teden so se bili težki boji na raznih predelih Severne Afrike. Francoske oblasti na z vsemi sredstvi poskušale zadušiti upor, ki je v neki meri skoroda zavzemal značaj splošnega nacionalnega odpora. Zato je vojska z vso naglico prepeljala v Afriko nova ojačenja. V teku sobote in nedelje je bilo v Maroku in v Alžiru na stotine mrtvih. Zlasti čete tujske legije sejejo smrt kamorkoli pridejo.

Doslej so kolonialisti izpraznili številne vasi, pobili na stotine ljudi, hiše pa do tal podrli. V soboto so Francozi poslali močna ojačanja v gorske predele Spodnjega Atlasa, kjer se zbirajo bojevita gorska plemena. Ojačanja so spustili s padali. V nedeljo pa so bile po vseh predelih Maroka in Alžira demonstracije proti Francozom. Ti so povsod s silo nastopali proti demonstrantom. V številnih krajih je prišlo do prelivanja krvi. Največ žrtev je bilo v kraju Ued Zemu v Maroku, kjer so množice demonstrantov zahtevale povratek sultana Ben Jusefa, katerega so Francozi že pred dvema letoma odstavili in internirali na Madagaskarju.

Do ostrih spopadov je prišlo tudi na področju Costantine. Tu je francoska vojska nastopila z veliko surovostjo. Po prenehanju napadov so naštelii 459 trupel upornikov, okrog 600 upornikov pa so aretirali. Toda tudi na strani francoskih sil ni šlo tako gladko, saj so imeli 69 mrtvih in 156 ranjenih.

V torek so bili veliki nemiri v rudarskem kraju Kuribgi, ki se nahaja v osrčju Maroka. Hudi boji so se bili tudi v mestu Gelmo pri Alžiru. V Tangerju pa so bile istega dne velike demonstracije. Množice so ponovno zahtevale povratek sultana Ben Jusefa.

V ponedeljek se je pričel sestanek v Aix les Bainsu med predstavniki francoske vlade in voditelji afriških strank. Francosko vlado zastopajo ministrski predsednik Faure, obrambni minister za Tunis in Maroko July. Izmed afriških voditeljev je omeniti predvsem Velikega vezirja El Mokri, ki je znan kot popularen borec za neodvisnost Maroka.

Afriški voditelji zahtevajo odstranitev sultana Ben Arafa, ki je znan kot lutka v francoskih rokah. Z druge strani pa se je izvedelo, da je sultan Ben Jusef zahteval abdikacijo Ben Arafa, imenovanje regentstva, ustanovitev nacionalne vlade, nove formule odnošajev s Francijo, izvolitev narodne skupščine in dokončno odločitev glede vprašanja maroške dinastije.

Na sestanku v Aix les Bainsu še ni prišlo do nobenega pozitivnega zaključka. Do tega niti ne more priti; kajti niti med člani francoske vlade ni enotnega gledišča na severnoafriška vprašanja. Kljub temu pa je vlada odredila vpoklic pod orožje 60.000 rezervistov.

Francoske oblasti skušajo sicer zakrivati grozodejstva, ki jih počenja kolonialna vojska v Afriki. Zaradi tega je težko priti do zanesljivih poročil. Po vesteh, ki prihajajo iz vojaških virov je sklepati, da je bilo do srede tekočega tedna v Maroku in Alžeriji preko 6.000 žrtev. Pariški list «Le Monde» je poročal, da je bilo do srede samo v Maroku 5.000 žrtev. Nikakor pa ni pretirano, ako trdimo, da je bilo do danes okrog 10.000 ljudi ubitih.

V sredo je francoska policija zaplenila dnevnik «Humanitè» ,glasilo francoske komunistične partije. List je pozival vlado, naj preneha s terorjem v Severni Afriki. Kmalu po zaplenitvi pa je izšla druga izdaja lista, v kteeri je bil sicer odstranjem inkriminirani članek, toda namesto njega je bil objavljen novi članek, v katerem se poudarja, da ima ljudstvo pravico, da samo odloča o svoji usodi. List je bil v najkrajšem času razprodan do zadnjega izvoda.

Vedno bolj vztrajno krožijo vesti o odstopu francoskega generalnega rezidenta v Maroku Grandvala. Vendar pa te vesti še niso potrjene. Če je v resnici odstopil, potem se je to zgodilo prav po zaslugi politike, ki jo je sam vodil v deželi. Po mnenju nekaterih listov, naj bi do odstopa prišlo zaradi kompromisa med pariško vlado in voditelji nacionalističnih strank v Maroku. Vest o odstopu generala Lablanca, načelnika varnostne službe v Maroku pa je že potrjena.

Dramatični dogodki v Severni Afriki niso prišli kot strela z jasnega neba. Do njih je moralo priti zaradi povsem zgrešene politike, ki jo vodijo francoski kolonialisti, kateri še vedno trmasto vztrajajo na svojih stališčih in nočejo upoštevati niti najpreprostejših dejstev dvajsetega stoletja.

ČSR zmanjšala svojo vojsko

Vlada ljudske republike Češkoslovaške je v sredo sprejela sklep, da zmanjša število svojih oboroženih sil za 34.000 mož. Ta sklep bo izveden do 28. decembra tega leta. Do tega sklepa je prišlo po zgodovinski ženevski konferenci, na kateri je prišlo do zmanjšanja napetosti v svetu.

Kot je znano je prejšnji teden tudi Sovjetska zveza zmanjšala svojo vojsko za 640 tisoč mož.

Izgon zavoda „Rinascita" je ilegalen

Sodišče v Milanu je izreklo razsodbo glede konvikta «Rinascita», v katerem se vzgajajo sirote padlih partizanov. Potrdilo je da je zahtevani izgon ilegalen. Vest je z velikim zadoščenjem sprejela na znanje vsa tista italijanska javnost, ki je zahtevala preklic nasilnega izgona.

Govora Hruščeva in Deja na proslavi v Bukarešti

LR Romunija želi izboljšati odnošaje tudi z Italijo in Francijo ter vzpostaviti diplomatske stike z Zahodno Nemčijo

V ponedeljek in torek so po vsej LR Romuniji svečano proslavljali 11. obletnico osvoboditve dežele. Posebno velike svečanosti so bile v Bukarešti katerih se je poleg najvišjih predstavnikov romunske Partije in vlade udeležil tudi sekretar KP SZ tov. Hruščev. Ta je v svojem govoru, ki ga je imel na osrednji proslavi med drugim poudaril sledeče:

«Resnica o miroljubni zunanji politiki ZSSR je mnogo močnejša od lazi onih reakcionarnih časopisov, ki ponavljajo staro pesem o obstoju sovjetske nevarnosti. Resnica je svetlejša od sonca in bo zmagala».

V svojem govoru je nadalje dejal, da je SZ zmanjšala svojo vojsko za 640.000 mož, kar je vsa svetovna javnost z veseljem pozdravila kot nov prispevek za stvar miru in sodelovanja med narodi v svetu. ZSSR, LR Kitajska in vse ostale dežele demokratičnega tabora so v veliki meri prispevale k uspehu konference štirih velesil. Zunanja politika SZ temelji na načelu miroljubne koeksistence med različnimi političnimi in gospodarskimi sistemi. SZ si bo še nadalje prizadevala zato, da se ustvari zaupanje med narodi in državami in da se na miroljuben način ter s pogajanji rešijo vsa še nerešena mednarodna vprašanja. Ker pa so v svetu še sile, ki poskušajo preprečiti mednarodno pomiritev, moramo še nadalje voditi borbo za utrditev moči naših držav in da ne varčujemo z napori za razvoj našega gospodarstva ter da si odločno prizadevamo za izpolnitev naših proizvodnih načrtov».

Na omenjeni prosavi je govoril tudi romunski ministrski predsednik Georgiu Dej. Orisal je uspehe, ki jih je dosegla LR Romunija v borbi za izgradnjo socializma, za mir in za prijateljstvo med narodi. Izrazil je željo, naj bi se vzpostavile diplomatske zveze z Zahodno Nemčijo in naj bi se poživili miroljubni odnosi s Francijo in Italijo na gospodarskem in kulturnem področju. «Želimo tudi izboljšati odnose z narodi Velike Britanije in Združenih držav Amerike», je poudaril Dej, nakar je poudaril kako velike važnosti je bil tudi zgodovinski beograjski sestanek, katerega je romunsko ljudstvo z velikim zadoščenjem pozdravilo. Ob zaključku svojega govora je še prebral čestitke, ki jih je njegova vlada prejela ob tem zgodovinskem dnevu od Centralnega komiteja KP SZ ter čestitke številnih državnikov, med katerimi so tudi Ho Si Minh, Fam Van Dong, predsednik FLRJ Tito.

Velika stavka v Hamburgu

Iz Hamburga poročajo o velikih stavkah v tamkajšnjih ladjedelnicah. Do stavk je prišlo zato, ker delodajalci nočejo izboljšati mzed delavcem in nameščencem. Doslej stavka okrog 20.000 delavcev.

Delodajalci hočejo stavko zadušiti s tem, da so odpustili z dela vse stavkajoče. Vse kaže, da se bo stavkovno gibanje razširilo tudi na druga področja. Sindikalne organizacije so napovedale, da bo stopilo v stavko tudi 40.000 delavcev v Bremenu, ako ne bodo popravili krivice hamburskim delavcem.

Sovjetski voditelji povabljeni v ZDA

Ameriški senator Alen Ellender, ki je na obisku v Sovjetski zvezi, je povabil člane prezidija CK KP SZ Malenkova, Kaganoviča, Mikojana, Pervuhina in Suslova, naj obiščejo Združene države Amerike.

Miroljuben predlog LR Albanije

Vlada LR Albanije je ponovno predlagala Grčiji, naj bi se obnovili diplomatski odnosi med obema državama. Ti odnosi so bili prekinjeni že ob začetku zadnje svetovne vojne. Tajništvo OZN, preko katerega je bil predlog dostavljen, je priporočalo grški vladi, naj zadevo temeljito preuči. Kot je znano je pred nedavnim grška vlada zavrnila sličen predlog Albanije.

JUGOSLOVANSKI PARLAMENTARCI so se vrnili z obiska v S.Z.

Jugoslovanska parlamentarna delegacija se je po tritedenskem bivanju v Sovjetski zvezi v nedeljo popoldne vrnila v Beograd.

Šef delegacije, predsednik hrvatskega Sabora dr Bakarič, je ob prihodu izjavil, da je bila delegacija povsod lepo sprejeta in da je dobila vtis, da narodi Sovjetske zveze pozdravljajo normalizacijo odnosov z Jugoslavijo. Prav tako se je prepričala, da sovjetski narodi podpirajo politiko svoje vlade, o kateri je bilo govora na zadnjem zasedanju Vrhovnega sovjeta.

Tudi ostali člani delegacije so izrazili svoje veliko zadovoljstvo nad obiskom v SZ. Zlasti so poudarili, da sovjetski ljudje, s katerimi so se srečali, niso prikrivali zadovoljstva nad normalizacijo odnosov med obema državama. Istočasno so izrazili upanje, da bo bližnji prihod sovjetske parlamentarne delegacije v Jugoslavijo pripomogel k popolnejši odstranitvi prejšnjih nesporazumov.

Iz vsega sveta

Sovjetska vlada je imenovala za novega veleposlanika v Jugoslaviji Nikolaja Pavloviča Firjubina. Novi veleposlanik za katerega je jugoslovanska vlada že dala svoj pristanek, je bil doslej veleposlanik na Češkoslovaškem. Dosedanji veleposlanik SZ v Jugoslaviji Vasilij Valjkov je odpoklican na drugo službeno mesto v SZ.

* * *

Japonska parlamentarna delegacija bo obiskala LR Kitajsko in Sovjetsko zvezo. V delegaciji je 20 socialističnih in 16 konservativnih poslancev. V sredo je dospela v Hong Kong od koder je nato odpotovala na Kitajsko. Ta obik je v znamenju priprav na obnovitev diplomatskih odnosov med Japonsko in Sovjetsko zvezo.

* * *

Pred nekaj dnevi so bile v ZDA velike poplave, ki so povzročile velikansko škodo. Menijo, da spadajo te poplave med najhujše nesreče, ki jih je kdaj doživela Amerika. Težko so prizadete zvezne države New York, New Yersej, Connecticut in Pennsylvenija. V mestu Stroudsburg v Pensylveniji je 10 metrov visok vodni val odnesel številne hiše, zaradi česar je utonilo mnogo oseb.

* * *

29. avgusta se bo v New Yorku sestal pododbor komisije OZN za razorožitev. Na splošno prevladuje mnenje, da bo tudi ta sestanek plodonosen.

SPORAZUM O OBMEJNEM PROMETU MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

Sporazum med republiko Italijo in Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo za ureditev osebnega prometa, kakor tudi prevoza ter suhozemnih in pomorskih zvez med tržaškim področjem in bližnjimi področji.

V zvezi s členom 7 Spomenice o soglasju med državami Italije, Velike Britanije, Združenih držav in Jugoslavije, podpisane v Londonu 5. oktobra 1954 in z namenom, da se olajša osebni promet, kakor tudi prevoz in suhozemne ter pomorske zveze med področjem Trsta in bližnjimi področji, na način, ki naj ustreza potrebam zainteresiranega prebivalstva, sta se vladi italijanske republike in Federativne ljudske republike Jugoslavije sporazumeli o sledečem: (Zaradi preobsežnosti besedila, ki obsega 64 členov in 12 prilog, objavljamo le bistveno važnejše točke. Op. uredn.)

Osebe, ki imajo pravico do prehoda

Olajšave za gibanje oseb veljajo za vse stalne prebivalce:

a) na ozemlju, ki ga upravlja Italija v občinah Trst, Milje, Dolina, Repentabor, Zgonik in Devin-Nabrežina;

b) na ozemlju, ki ga upravlja Jugoslavija v občinah; Koper, Izola, Piran, Portorož, Sečovlje, Dekani, Smarje, Umag, Novigrad in v katastalnih občinah Marezige, Brtonigla, Nova Vas, Buje, Triban, Kaštel, Karšete, Momjan, Merišče; v deset kilometrov širokem pasu okrajev Sežana in Nova Gorica. V ta pas spadajo sledeče občine: Komen, Stanjel, Dutovlje, Sežana, Divača, Herpelje, Crni kal; del občine Senožeče in sicer vasi: Brezovica, Gradišče, Hotičina, Markovščina, Materija, Slivje in Artviže; del občine Vreme in sicer Barka, Famlje, Gornje Vreme, Podgrad, Skofije, Vareje, Vatovlje in Vremski Britof; del občine Podgorje in sicer Crnotiče, Podgorje, Podpeč in Zazid ter vasi Kubed in Sv. Anton od občine Gračišče.

Na področju okraja Nova Gorica spadajo v desetkilometrski obmejni pas sledeči kraji: Brestovica, Kostanjevica, Renče, Miren, Vrtojba, Ozeljan, Solkan, Grgar, Kojsko, Anhovo, Most na Soči (Sv. Lucija), Tolmin, Kobarid, Žaga, Bovec, Čezsoča in Log pod Mangartom.

Na italijanski strani pa poleg krajev, ki se nahajajo na celotnem ozemlju goriške pokrajine še sledeče občine videmske pokrajine: Čedad, Podbonesec, Sv. Ivan ob Nadži, St. Peter Slovenov, Sovodnje, Srednje, Torjan, Dreka, Šent Lenart, Praprotno, Čenebla, Fojda, Tarčent, Brdo, Neme, Topana, Naborjet, Ovčja ves, Kluže Rezija in Trbiž.

Vsem stalnim prebivalcem v imenovanih področjih, tudi onim, ki so svoje stalno bivališče prenesli iz enega področja na drugo, je izrecno priznana pravica, da na zahtevo dobijo redno propustnico za najmanj štiri mesece in za štiri potovanja mesečno. To razdobje in število potovanj se lahko povečata zaradi potreb interesirancev. Propustnico bodo izdali brezplačno in jo bo mogoče obnoviti. Stalni prebivalci tržaškega področja bodo prejeli propustnico na tržaški kvesturi; za goriško pokrajino bo izdajala propustnico kvestura v Gorici, za videmsko pokrajino pa kvestura v Vidmu.

Na osnovi omenjene propustnice bo praviloma dovoljen povratek na področje stalnega bivanja do konca naslednjega dne po prestopu meje, torej z možnostjo prenočitve v namembnem kraju. V primeru upravičenih razlogov bo bivanje na zahtevo lahko podaljšano do enega mesec. Otroci izpod 12 let, ki potujejo s starši bodo morali biti poimensko vpisani na propustnici staršev.

Propustnice, ki jih bodo izdajale italijanske odnosno jugoslovanske oblasti bodo trojezične in sicer v slovenskem, italijanskem in hrvatskem jeziku. Propustnice, ki jih bodo izdale kvesture, bodo morale biti vidirane od pristojnega ljudskega odbora na jugoslovanskem področju.

Glede dejavnosti, povezanih s kmečkimi posestmi, ki ležijo v deset kilometrskem pasu onstran meje, je predvideno izdajanje izkaznic in kmečkih tranzitnih dovoljenj.

Obmejni prehodi na Tržaškem

Prehodi prve kategorije: Pesek, Skofije, ter železniški na Općinah in Dragi.

Prehodi druge kategorije: Mavhinje, Gorjansko, Sempolaj, Voglje, Repentabor, Gropada, Lipica, Draga, Socerb, Prebenik, Osp, Kašteljer, Cerej, Čampore in Lazaret.

Sezonski obmejni prehodi (samo poleti): Gročana, Plavje, Botač.

Prometne zveze

Dokler ne bo mešana komisija v celoti uredila vprašanja kopnih in pomorskih prometnih zvez, zagotavlja sporazum, da bodo najkasneje v enem mesecu uvedene naslednje zveze:

a) Avtomobilske proge:

1. dve vožnji dnevno na progi Trst - Skofije - Koper in obratno;

2. šest voženj tedensko na proti Trst - Skofije - Koper - Padna - Kaštel - Buje z dodatno nedeljsko službo;

3. štiri vožnje tedensko na progi Trst - Fernetiči - Sežana in obratno;

4. dve vožnji tedensko na progi Trst - Pesek - Herpelje in obratno.

b) Pomorske proge:

1. ena dnevna vožnja na progi Trst - Koper;

2. ena dvotedenska vožnja na progi Trst - Koper - Piran - Umag.

3. ena tedenska vožnja na progi Seljan - Trst - Milje - Koper - Izola - Piran - Umag - Novigrad.

Predvidene so tudi sledeče avtobusne proge:

1. Dve dnevni vožnji na progi Gorica - Solkan in obratno.

2. tri dnevne vožne naj progi Gorica - Sempeter - Vrtojba in obratno;

3. ena dnevna vožnja na progi Cedad - Tolmin;

4. ena dnevna vožnja na progi Gorica - Opatje selo - Komen;

5. ena dnevna vožnja na progi Trbiž - Bovec;

6. Vsakodnevna vožnja na progi Gorica - Nova Gorica;

7. tri dnevne vožnje na progi Medana - Dobrovo - Kojsko - Steverjan - Gorica - Nova Gorica in obratno;

8. dnevna proga Trbiž - Bovec - Kobarid - Tolmin - Kanal - Gorica.

Carinske olajšave

Poseben pomen imajo za prebivalstvo finančne in carinske olajšave. Kmetovalci bodo lahko vsakih štirinajst dni izvažali iz področja stalnega bivanja na drugo področje brez vsakega dovoljenja in brez carine svoje lastne pridelke v količinah, ki jih predvideva poseben seznam do najvišje vrednosti 7.500 lir oziroma 3.750 din.

Seznam vsebuje:

10 kg zelenjave, 2 kg stročnic, 3 kg ječmena, 3 kg ajde, 1 kg svežega mesa, 1 kg. suhomesnih izdelkov, 1 kg svežih rib, 2 kg sira, 2 kg riža, 2 kg. testenin, 8 kg pomaranč in limon, 2 lit mleka, 1 lit vina, 2 lit olja, en par piščancev ali kokoši, 12 jajc, drâče in mahovino, cvetje in okrasne rastline itd.

Delavci in uradniki lahko z istimi olajšavami uvažajo s področja stalne zaposlitve na področje stalnega bivanja obleko in blago v količinah, ki jih navaja omenjeni seznam do najvišje vrednosti 20.000 lir odn. 10.000 din.

Vsi ostali prebivalci lahko nosijo s seboj skupno v enem mesecu — sorazmerno s številom potovanj — valuto področja stalnega bivanja in sicer do 12.000 lir oziroma 6.000 din. Ob povratku na področje stalnega bivanja pa lahko nosijo blago v količinah naštetih v omenjenem seznamu in v vrednosti, ki ne presega valute, ki so jo nesli s seboj.

Za zdravnike, živinozdravnike in babice so predvidene še druge olajšave. S seboj bodo lahko nosili tudi zdravila in jih kupovali.

Sporazum nadalje vsebuje določila o izmenjavi zdravstvenih informacij, o živinozdravniških in filopatoloških ukrepih, o socialnem zavarovanju itd.

Pisani svet

TEROR V IRAKU

Ljudstvo Iraka živi danes pod krvavim režimom terorja, ki je uničil vse najosnovnejše svoboščine, razpustil vse stranke, zadušil tisk in preganja ljudsko gibanje.

Da bi strla ljudski odpor, ki se razvija proti turško-iraškemu vojnemu paktu, se vlada, na povelja imperialistov in pod vodstvo diktatorja Nuri Saida, poslužuje najbolj divjih metod pri čemer se zaganja proti vsem slojem prebivalstva. Nedavno je bilo gibanje 20.000 kmetov v borbi proti fevdalcem v pokrajini El-Amara zadušeno v krvi. Vojaštvo je izvršilo množične aretacije in oplenilo ter zažgalo nešteto kmečkih hiš.

Pred kratkim je bil obsojen na smrt mladi 15-letni dijak Ali Seij Husein obtožen, da je sodeloval pri neki domoljubni manifestaciji. Ker zakon prepoveduje smrtno kazen za mladoletnike, je sodišče prišlo tako daleč, da je ponaredilo njegov krstni list. Sedaj je v Iraku in nekaterih drugih arabskih deželah v teku obširna kampanja za rešitev tega dijaka.

V zadnjih tednih so vladne sile streljale na politične pripornike v zaporu Baakaba ter jih mnogo ranile in usmrtile. Kljub vsemu krvavemu terorju se iraško ljudstvo dalje bori proti imperialističnim napadalnim načrtom, za mir, za narodno neodvisnost in demokracijo.

PREVEC VNEME ZA VZGOJO TUJCEV IN PREMALO ZA DOMACINE

Francoski prosvetni minister, radikal socialist Jean Berthoin, je pred kratkim slovesno otvoril v Fontainebleau «mednarodni licej», rezerviran za otroke, katerih starši so zaposleni pri atlantskem glavnem štabu. Začela se je nadalje gradnja dvajset novih učilnic, ki jih bodo morali dograditi v rekordnem tempu za prve dni oktobra, ker bo tedaj, kot pravi «Agence France - Presse» «še več novih ameriških dijakov».

Če upoštevamo, da manjka v Franciji, samo za otroške vrtce in osnovne šole 27.000 učilnic, tedaj postane jasno, da francoski vladni krogi z vso vnemo skrbijo za vzgojo otrok ameriških generalov, dočim se jim domači otroci deseta briga.

VRTOGLAVO VISANJE CEN V PAKISTANU

Zaradi nedavnega razvrednotenja rupije, so se cene predmetov široke potrošnje v Pakistanu občutno povišale. Krajevni tisk poroča, da so se cene povišale v Dakiju od 20 do 40 odst, v Lahoru od 10 do 25 odst v Karačiju od 15 do 100 odst. itd. in se še nadalje višajo.

List «Times of Karachi» piše, da so v dveh dneh cene na drobno vrtoglavo poskočile. Tudi zračne proge so povišale prevozne cene za potnike in blago.

OGROMNO POVECANJE PROFITOV MONOPOLISTOV ZDA

Ameriške industrijske družbe so imele v prvem tromesečju letošnjega leta večje profite kot v katerem koli tromesečju zadnjih štirih let. Po uradnih statistikah so se profiti monopolov dvignili na 3.300 milijonov dolarjev, to se pravi, da so bili za 29 odst. večji kot v isti dobi lanskega leta.

PREHRANA AZIJSKEGA PREBIVALSTVA

Azijci porabijo povprečno desetkrat manj mesa, rib in mlečnih proizvodov kot pa Evropejci, to je takozvane «dušičnate hrane», ki vsebuje energetske snovi. V vzhodni in jugovzhodni Aziji sploh ne pijejo mleka, ker jim je odvratno.

LR ROMUNIJA SLAVI 11. OBLETNICO OSVOBODITVE V ZNAMENJU NOVIH ZMAG

GOSPODARSKI RAZVOJ DEŽELE

23. avgusta je poteklo 11 let odkar je bila osvobojena Romunija. Zato smatramo za umestno, da priobčimo sledeči članek, ki prikazuje uspehe, ki jih je v zadnjih letih doseglo romunsko ljudstvo.

Vlada ljudske republike Romunije je pred kratkim sklenila gospodarsko pogodbo z indonezijsko vlado. Na osnovi te pogodbe bo Romunija dobavljala Indoneziji stroje za nekotovarno cementa, nadalje bo nudila stroje in tehnično oskrbo za iskanje novih petrolejskih vrelcev in za izkoriščanje podzemskih rudnih zakladov v Indoneziji. Voditelji romunske zunanje trgovine so izjavili tudi, da je LR Romunija pripravljena v tem smislu pomagati deželam Bližnjega Vzhoda in deželam na področju Indijskega oceana. Ti primeri dokavujejo, kako dežele, ki so se osvobodile izpod kapitalizma, pojmujejo mednarodne gospodarske odnose na osnovi enakopravnosti in v obojestransko korist, brez vmešavanja v notranje zadeve drugih dežel in brez težkih gospodarskih protiuslug.

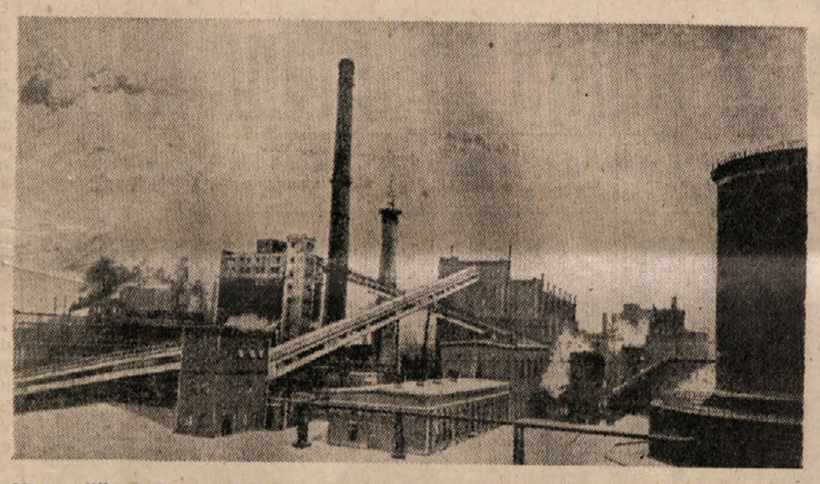

Nova velika tovarna kemičnih proizvodov v kraju Hunedoara v Rumuniji. Tovarna je sestavni del velikega siderurgičnega kombinata «Georgiu Dej»

Toda ni to vprašanje, ki ga nameravamo obravnavati na tem mestu. Pač pa smo hoteli to v uvodu poudariti zato, da prikažemo, kako je Romunija, ki je bila še pred nekaj leti znana kot zaostala, izrazito poljedelska dežela, podrejena imperializmu, popolnoma spremenila svoje lice in svoj značaj.

Razvoj in napredek LR Romunije na industrijskem področju merimo po etapah, ki so vredne, da jih zabeležimo. 1949. leta so v Romuniji pričeli izdelovati stroje, katerih v tej deželi niso nikoli poprej izdelovali. Tedaj so pričeli izdelovati Dieslove motorje od 190 konjskih sil. Naslednje leto so pričele obratovati cementne peči in kotli na paro od 40 atmosfer. 1951. leta so pričeli izdelovati rudarske naprave in traktorje. 1952. leta električne motorje in transformatorje za visoko napetost. Naslednje leto stroje za gradbinstvo in mline. Leta 1954 motorje z zmogljivostjo 450 konjskih sil. Danes Romunija ne le, da je v stanu izdelovati naprave za črpanje petroleja, električne motorje, lužni kamen, naprave za proizvajanje cementa in železniške vozove, temveč vse to lahko že izvaža.

Iz nekega poročila iz preteklega leta, ki ga je sestavila ekonomska komisija pri OZN, povzemamo naslednjo razpredelnico o razvoju proizvodnje treh poglavitnih surovin v Romuniji:

	1950	1953	Indeks 1953-1950
Petrolej	5,30	9,50	180
Jeklo	0,56	0,72	130
Cement	1,00	1,90	190

V prvih štirih letih petletnega načrt (1950-1954) se je industrijska proizvodnja povečala za 92,6 odstotkov, proizvodnja proizvajalnih sredstev pa se je več kot podvojila.

Industrijska proizvodnja raste vzporedno s produktivnostjo dela, s tehničnim izboljševanjem in organizacijskim sistemom, kar je omogočilo znatno zmanjšanje cen proizvodnje. Slednje so se v zadnjih treh letih zmanjšale kot sledi: električna industrija za 27%, mehanična industrija za 25%, elektrotehnična industrija pa za 39%.

Ustvaritev sodobne industrije v deželi je omogočila postavitev temeljev za nadaljnji razvoj poljedelstva. Pred vojno v Romuniji niso izdelovali traktorjev toda leta 1954 jih je bilo na romunski zemlji že okrog 25.000. Tedaj je bil po 1 traktor na vsakih 350 hektarov orne zemlje, dočim je bil pet let prej po en traktor na vsakih 750 ha orne zemlje. V letih 1953-54 je bilo za romunsko poljedeljstvo dodeljenih 615 kombiniranih strojev za žetev in mlatev, 1.750 navadnih mlatilnic, 2.777 strojev za žetev. V teku leta 1955 pa bo rumunsko kmetijstvo dobilo še 2.540 traktorjev, 4.370 mehaničnih plugov, 41.000 plugov za živinsko vprego, 1.600 strojev za žetev in vezanje snopov, 1.200 navadnih strojev za žetev, 5.700 sejalnih strojev, 24.400 osipalnikov, 30.000 bran.

Izboljšanje tehničnih naprav v poljedelstvu je dovedlo do razvoja proizvodnje. Leta 1954 so v Romuniji pridelali 90 milijonov kvintalov žitaric, t. j. po pet kvintalov na vsakega prebivalca.

Iz poročila, ki ga je prav tako objavila že omenjena komisija od OZN, je imela Romunija v začetku preteklega leta 4.581.000 glav goveje živine, (1938. leta le 3.652.000), 3.634.000 prašičev (1938. leta le 2.200.000) 11.482.000 ovc in koz (1938. leta 10.451.000), 1.073.000 konj (1938. leta 1.581.000). Število konj je kot po vseh drugih državah padlo zaradi vedno večjega števila motornih vozil.

Ti rezultati, ki jih je doseglo kmetijstvo nam omogočajo, da si ustvarimo precej jasno sliko o dejanskem položaju v deželi in o napredku, ki ga je ta dosegla v zadnjih letih. Toda za letos je v načrtu, da se še bolj dvigne proizvodnja. Predvideno je, da bo pridelek žitaric znašal 100 milijonov kvintalov.

Prvi petletni načrt LR Romunije se bo zaključil letos. Po vsej verjetnosti se bo to zgodilo še pred določenim rokom ob zaključku leta. S tem načrtom so bili ustvarjeni pogoji za nadaljnji razvoj gospodarstva v deželi, ki je še pred desetimi leti spadala med najbolj zaostale v Evropi in ki ima danes, potem ko se je za vselej osvobodila zatiralnih kapitalističnih okov, fevdalnih ostankov na deželi in podjarmljenja od imperializma, vse pogoje zato, da postane ena izmed najbolj razvitih in modernih držav na svetu.

Kako delajo in kako žive tekstilne delavke v ZSSR

Industrija, ki ne pozna krize - Gigantski tekstilni kompleksi z avtomatičnimi stroji - Skrb za zdravje delavk-mater - Pravica do brezplačnega manikiranja

Ena od industrij, ki se v Sovjetski zvezi nedvomno najbolj naglo razvija, je tekstilna industrija Leta 1913 se je več kot polovica tekstilnega blaga, potrebnega prebivalstvu, uvažala iz inozemstva; danes se je stanje popolnoma spremenilo. Sovjetska produkcija je za trikrat presegla angleško, ki je ena najvažnejših v svetu. Takšen razvoj je mogoč ne samo z nastajanjem novih tovarn, marveč tudi z obnavljanjem in modernoziranjem obstoječih.

V vseh tekstilnih tovarnah se zastareli stroji, ki so bili uvoženi iz Anglije, Nemčije in Francije, postopoma zamenjujejo s popolnejšimi, po večini avtomatičnimi stroji sovjetske proizvodnje. Samo po zadnji vojni je lahka industrija prejela 170.000 novih strojev vseh vrst.

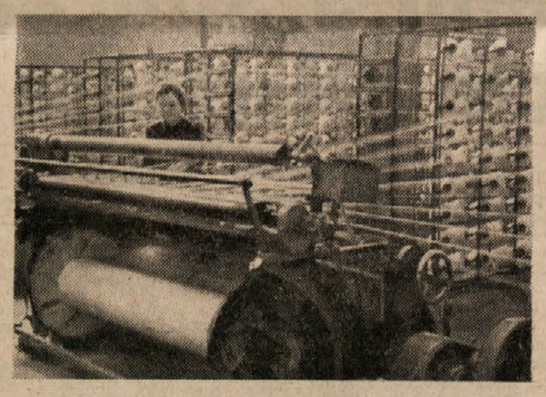

Moderen predilni stroj nove velike tovarne v Cimkentu na jugu Kazahstana

Novi avtomatični stroji omogočajo podvojitev produktivnosti tekstilnih tovarn. Izdelane so bile tudi nove statve, ki zavzemajo štirikrat manj prostora kot stare, a je njihova donosnost za 55-60 odst. večja.

Vzporedno se razvija gradnja novih tekstilnih tovarn. Vsako leto začnejo obratovati nove tovarne ali posamezni oddelki gigantskih kompleksov. Letos bo obnovljenih in na novo zgrajenih 100 novih tovarn Tekstilne tovarne se ne nahajajo več samo v evropskih predelih ZSSR, marveč nastajajo tudi v najoddaljenejših krajih centralne Azije. Ena teh gigantov je bombažna predilnica Kamišin, na Volgi v bližini Stalingrada, ki bo največji kompleks na svetu. Nekateri oddelki te tovarne so že začeli delovati. Izdelovala bo dnevno okrog milijon metrov visoko kvalitetnih tkanin, to je toliko blaga, kolikor ga je potrebno za izdelavo 250.000 ženskih oblek. Kompleks bo imel predilnico tkalnico ter oddelke za končno obdelavo z beljenjem, barvanjem in tiskanjem Opremljen bo z najmodernejšimi stroji, ki bodo omogočali visoko produktivnost. V mnogih oddelkih bodo uvedli avtomatično kontrolo tehnoloških postopkov. Doslej je prispelo v Kamišin 1.000 avtomatičnih statev. Z nastankom te velike tovarne se bo mesto Kamišin popolnoma spremenilo; število njegovega prebivalstva se bo potrojilo.

Tudi velika tovarna v Barnaulu je že začela delovati in bo v teku letošnjega leta spravila v pogon nadaljnjih 3.000 avtomatičnih statev; po predvidevanjih bo letos izdelala 10 milijonov metrov satena, platna in kalikoja. V kratkem bodo dograjene tudi mogočne tekstilne tovarne v Hersonu, Engelsu in drugih mestih.

Tudi tovarne za izdelovanje volnenega blaga se naglo razvijajo. Letos bo začela delno delovati tovarna za proizvodnjo česane volne v Minsku, ki bo izdelala 8 milijonov m volnenega blaga za obleke. Tovarna v Krasnodaru pa bo letos dogradila drugi del svojega kompleksa za izdelovanje sukna in česane volne in bo s tem potrojila svojo proizvodnjo. Z enako naglico se razvijajo tovarne za izdelovanje svile, ki so že lani za šestkrat povečale proizvodnjo iz leta 1940. Vzporedno z razvojem in izpopolnitvijo delovanja tovarn ter povečano proizvodnjo se tudi neprestano izboljšuje kakovost blaga.

V sovjetski tekstilni industriji dela preko milijon in pol delavcev, od katerih je preko 80 odst. žena. Delavke prejemajo isto plačo kot delavci in imajo obenem nekatere posebne ugodnosti. Tako imajo, na pr. one, ki izdelujejo nogavice in pletenine pravico do brezplačnega manikiranja. Takoj ob začetku nosečnosti je delavki dodeljeno lažje delo, ki ne zahteva velikega napora, seveda ne da bi ji znižali prejemke. Pozneje ima materinski plačan dopust, ki traja 77 dni in prejme popolno opremo za novorojenčka. Mlade matere smejo vsake tri ure dojiti otroka, ki ga negujejo v posebnih jaslih, katere ima vsaka tovarna. Matere imajo tudi pravico na posebno tečno hrano ter delajo vsega šest ur, čeprav prejemajo celo plačo.

Razen tega imajo žene v tekstilni industriji vse možnosti tehnične izpopolnitve. Zato tudi predstavljajo žene 60 odst. vseh tekstilnih inženirjev

V Sovjetski zvezi je posvečena velika skrb zdravju tekstilnih delavcev. Vsi prostori so zračni in dobro razsvetljeni, posebni strokovnjaki neprestano proučujejo nove načine, da se zavaruje zdravje in varnost delovnih ljudi. Razen tega imajo vse večje tovarne lastne poliklinike z zdravniki in bolničarji (tekstilna tovarna «Roza Luxemburg» v Moskvi ima polikliniko z 18 zdravniki in 27 bolničarji). Po zakonu se morajo tekstilni delavci podvreči dvem zdravniškim pregledom letno; kronični bolniki in invalidi se pregledujejo vsake tri mesece. Žene in mladina so podvrženi posebnim negam in kontrolam.

Za normalna dela se uvaja osemurni delavnik, dočim delajo delavci pri nekaterih težjih delih le šest ur dnevno. Tovarna dobavlja nameščencem posebna oblačila in obutev, za pranje in popravilo katerik skrbi uprava sama.

I. Hmelevskij

Kratke vesti iz Jugoslavije

Sindikat in kolektiv naj pomagata ženi

Posebna komisija sindikalnega sveta v Ljubljani je pri obiskih v raznih trgovinah in podjetjih ugotovila, da so žene vedno zaposlene pri težkem delu. V trgovinah dvigajo žene vreče z moko, ki tehtajo tudi 110 kg. 100-kilske zaboje itd. V trgovskem podjetju «Gosad» so dvigale žene 120 kg težke zelišče bale.

V skoraj 80% gostinskih obratov so neprimerni prostori, cementna tla, vlažni prostori; zaščitna obleka in obutev je prava redkost v takih obratih. Poleg tega se še vse premalo stori za noseče žene. Porodniška klinika je predlanskim zabeležila 87 mrtvorojenih, 392 prezgodaj rojenih, 43 negodnih otrok. Vzroki za to so večidel tičali v prenapornem delu in nepravilni zaposlitvi mater pred porodom.

Učitelji brez plač

Učitelji iz vseh občin v okraju Dobolj še do danes niso prejeli plač za mesec julij. Vzrok za to je v tem, kar občine še niso izterjale davkov in drugih pristojbin, od katerih so odvisne plače učiteljev. Učiteljske plače spadajo namreč v proračune občinskih odborov. Med učiteljstvom je zaradi tega upravičeno nezadovoljstvo.

Trenutna situacija davkov je zelo težavna v vseh občinah in prav zaradi tega ni upanja, da bodo učitelji v kratkem času prejeli svoje prejemke za julij. Zaradi tega bo tudi popolnoma razumljivo, če bo kateri izmed učiteljev do pričetka šolskega leta zapustil dobojski okraj.

Slovenski oktet najboljši na tekmovanju

V Liangolemu (Anglija) je bil v prvih dneh prejšnjega meseca tradicionalni glasbeni festival, na katerem je sodelovalo 157 zborov in 19 plesnih skupin iz 18 držav Evrope in Amerike. Najboljši zbor je bil slovenski oktet, ki mu niso prisodili prve nagrade, ker je bilo to tekmovanje amaterjev in ne profesionalcev.

Toda vseeno je slovenski oktet dosegel ogromen uspeh: dve zmagi v tekmovanju zborov in snemanje na BBC v Londonu. Na nekem koncertu ni publika prenehala aplavdirati niti na večkratni poziv napovedovalca.

Mednarodni sestanek slavistov

V Beogradu so sklicali za 15 september pomemben slavistični sestanek na katerem bo sodelovalo več kakor 60 znanstvenikov iz 14 držav. Poleg najvidnejših slavistov iz Sovjetske zveze, Poljske, Češkoslovaške in Jugoslavije, bo na tem sestanku navzočih tudi večje število znanstvenikov iz Anglije, Francije, Avstrije, Italije, Svedske, Danske, Nizozemske, Švice, Finske, in ZDA. Na tem sestanku, ki ima dokaj obsežen dnevni red, bodo razpravljali o sklicanju posebnega mednarodnega kongresa slavistov, o razvoju slavistike v posameznih državah sveta, o metodah proučevanja slovanskih jezikov in njihove književnosti ter o razširjenem in poglobljenem sodelovanju slavistov raznih držav. Beograjski sestanek slavistov, ki bo v slavističnem znanstvenem svetu vzbudil nedvomno veliko zanimanje, organizirajo slavistične katedre jugoslovanskih univerz.

Jugoslovanski filmi v Bolgariji in Madžarski

V Beogradu so pred dnevi sklenili in podpisali pogodbo o zamenjavi filmov med Jugoslavijo in Bolgarijo. Po določilih pogodbe bo jugoslovansko podjetje prodalo v Bolgarijo deset filmov, bolgarsko pa Jugoslaviji štiri.

Madžarsko državno podjetje za odkup filmov MOKEP bo odkupilo umetniška filma «Nevihto» in «Vesno».

Po socialističnem svetu

NOVO ZNIZANJE CEN

V Sovjetski zvezi so pred kratkim znižali za 17 do 24% cene televizijskih sprejemnikov raznih vrst in nadomestnih delov, gramofonov, fotografskih in kinematografskih aparatov ter aluminijaste posode.

POSEBNE VRSTE DVIGALO

V delavnicah hitroelektrične centrale v Gorkem rabijo posebne vrste dvigalo z nosivostjo 500 ton. Njegov mehanizem poganja 17 električnih strojev. Strojna dvorana, kjer se skupno z motorji nahaja tudi kabina za vodenje dvigala, ima 200 kvadratnih metrov površine.

Dvigalo je bilo pripeljano v centralo demontirano; za njegov prevoz je bil potreben cel vlak.

USPEHI SOLSTVA V HANOJU

Komisija za javno izobrazbo v Hanoju je objavila posebno poročilo o uspehih osnovnih in srednjih šol, državnih in privatnih, doseženih v prestolnici Demokratične republike Viet Nama od osvoboditve do danes.

Kljub velikim težavam, so vse šole začele delovati že deset dni po osvoboditvi mesta v oktobru 1954. Na koncu letošnjega leta so imele državne osnovne in srednje šole vpisanih 18.290 učencev, to je za osnovne šole 15 odst. več, za srednje pa 25 odst. več kot pred osvoboditvijo. Privatne osnovne in srednje šole so imele vpisanih 16.141 učencev, to je 75 odst. več. Število šolnikov, tako v državnih kot privatnih šolah, se je povečalo za 30 odst.

Izboljšali so se učni programi, uvedene so bile nove demokratične metode, ustvarjeni posebni skladi za pomoč siromašnim dijakom in onim otrokom, katerih sorodnike so nasilno preselili v južni Vietnam.

NOVI GOSPODARSKI USPEHI V LR KITAJSKI

V prvem šestmesečju letošnjega leta se je gospodarstvo LR Kitajske še nadalje razvijalo.

Kovinarske tovarne so za 114,7 odst. uresničile produkcijski načrt za leto 1955 in za 109,3 odst. načrt za povečanje produktivnosti. Presežen je bil tudi državni načrt za izkopavanje rudnin, proizvodnjo litega železa, jekla, valjanega jekla in koksa. V primeri z letom 1954 se je proizvodnja jekla povečala za preko 40 odst.

Državna električna industrija je dobavila 18,3 odst. več električne struje kot leta 1954; strokovnjaki te industrijske panoge so prištedili 39 milijonov Kw električne energije s tem, da so povečali donosnost naprav in zmanjšali izgube pri prenašanju struje.

Kitajska kemična industrija je povečala proizvodnjo za 23,5 odst. Sestmesečni načrt kemične industrije je bil presežen za 3,3 odst. V zadnjih šestih mesecih so izvršili poskuse za izdelavo nadaljnjih 29 vrst kemičnih proizvodov.

NADZORSTVO NAD ZDRAVJEM OTROK

V LR Češkoslovaški je bila uvedena stalna kontrola nad zdravjem otrok. Najmanj 90 odst. otrok je vsako leto podvrženih zdravstveni kontroli.

10.000 KNJIŽNIC NA MADŽARSKEM

V LR Madžarski razpolagata prosvetno ministrstvo in Glavni odbor sindikatov s preko 10.000 knjižnicami, ki so na razpolago delovnim ljudem. Ob osvoboditvi je bilo v deželi komaj 1.008 knjižnic.

ZA VSAKOGAR NEKAJ...

BREZ BESED

* * *

MALA POMOTA

ROMANTICNA gospa srednjih let, se pri obisku nekega javnega parka ustavi pred gigantskim drevesom in sanjavo vzklikne: «O mogočni kostanj, če bi ti znal govoriti, kakšne stvari bi mi neki povedal!»

Vodič, ki jo spremlja, ji odgovori s nasmeškom: «Verjetno bi vam najprej dejal: oprostite gospa, toda jaz sem hrast».

* * *

ZDRAVNIK BOLJE VE

VRTNAR je v vrtu zdravnika Modrijana obrezoval najvišje drevo, pa je po nesreči padel in obležal negibno na tleh. Na klice prisotnih je takoj prihitel zdravnik, pogledal ponesrečenca in dejal:

«Ubogi mož, umrl je».

Tedaj se oglasi vrtnar:

«Umrl? Saj ni res».

Toda dr. Modrijan ga strogo opozori.

«Molčite vi! Ali hočete vedeti več kot zdravnik?»

* * *

STROKOVNJAK

NA ACEGAT v Trstu pride k ravnatelju nekdo prosit za službo tramvajskega sprevodnika.

«Kje ste bili doslej zaposleni?» vpraša ravnatelj.

«Pri Arrigoniju sem skladal sardine v škatlje».

Bil je na mestu sprejet.

* * *

«POBOŽNI» TATOVI

V CERKVI Sv. Trojice v Tulsi (Oklahoma-ZDA) je ob vhodu sledeči napis: «Priporočamo vernikom, naj ne puščajo sukenj in klobukov v cerkveni veži. V cerkev namreč pridejo sempatja tudi tatovi, ki si hočejo olajšati vest svojih grehov».

* * *

NEVAREN NAPIS

V PARLAMETU v Bonnu (Zahodna Nemčija) je pred časom stal nad skupino obešalnikov sledeči napis: «Samo za ministre».

Neki šaljivec je spodaj napisal: «Lahko obesite tudi suknje».

Oba napisa so naslednji dan odstranili.

Slava padlim borcem!

IVAN MILIČ
rojen v Zgoniku 15. 12. 1927, padel v Trnovskem gozdu 15. 9. 1944.

CAHARIJA ETTORE
rojen v Nabrežini 23. 8. 1923, padel septembra 1944.

CAĆ ANTONIJA
rojena v Miljah 15. 12. 1914, umrla v Nemčiji 15. 3. 1944.

HROVATIN KAREL
rojen na Škofijah 25. 7. 1911, padel v Dekanih 2. 10. 1943.

STRAJN VINCENC
rojen v Dolini 11. 12. 1908, umrl zaradi vojnih posledic 27. 6. 1947.

UNUŠIČ BRUNA
rojena na Konkonelu 11. 8. 1927, umrla zaradi vojnih posledic

Nujna je uzakonitev slovenskega šolstva

Zakon mora vsebovati vse pravice, priznane v Posebnem statutu ter mora veljati tudi za goriške in beneške Slovence

Vladni generalni komisar Palamara je pred časom otovil, da bo slovenska šo- na Tržaškem uzakonjena ed pričetkom šolskega leta 55/56. Z naglimi koraki se ižamo temu roku, toda do nes še ni bilo ničesar slišada bi bil zakonski osnutek slovenskem šolstvu pripravn za razpravo in potrditev parlamentu.

Nam Slovencem ni vseeno, kšen bo ta zakon. Zato si uno, da bi se pristojne osti posvetovale s predstavi našega ljudstva, našega kega in kulturnega življe- . Le ti bodo lahko pravil- tolmačili potrebe in želje šega ljudstva in naše šole. trebno bi bilo, da ti predvniki — v kolikor že niso a storili — izdelajo prede odn. načela, na katerih bi temeljila bodoča zakodaja o slovenskih šolah pod lijo.

Najvažnejše pri vprašanju ke zakonodaje je brez dvože samo zakonsko priznaslovenske šole, to je, da je ovana na podlagi zakona stalna državna šola in m izenačena v pravicah in nostih z italijansko šolo. kopravnost se mora izratudi v enakem postopas slovenskimi učnimi mokot z italijanskim učnim jem. Dalje mora biti z zaom priznana popolna enarednost spričeval tako za aljevanje študijev kakor za go javne ali druge službe izvrševanje poklicev. Predn pa mora biti zagotovljez organičnim načrtom stalnega število šol, razredov in učnih mest (stolic).

Posebni statut predvideva /c točki, da «bodo italike in jugoslovanske oblatakoj izdale zakonske pred- , ki so potrebni za zakonureditev teh šol v skladu njimi določbami». Že semo v zamudi skoraj za leto; zato je tem bolj uičena zahteva, naj se šola ovenskim učnim jezikom oni pred začetkom novega kega leta.

Nadvse važna je gornja doba točke Posebnega staa glede slovenskih šol. Ta očba mora priti brezpogojv novi šolski zakon, da zaovi naši šoli pravice, zaovljene v londonskem sporazumu. Med temi pravicami navedemo vsaj najvažnejnačela, po katerih naj se uje bodoča organizacija našol: «Obema skupinama se nudil pouk v materinskem ku v otroških vrtcih, osno- , srednjih in strokovnih h. Take šole bodo v vseh ih področja pod italijanupravo, kjer so otroci ki pripadniki jugoslovanske ete skupine. Italijanska in slovanska vlada sta se sporumeli, da bosta obstoječe ohranili, kakor so navev priloženem seznamu, in posvetovali se bosta v mešani komisiji, preden bosta katero od teh šol zaprli». In dalje: «Učni programi teh šol ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim značajem učenca».

V pričakovanem šolskem zakonu mora biti torej zajamčena slovenščina kot učni jezik, prav tako pa mora učni program odgovarjati narodnemu značaju učencev; to velja zlasti za pouk slovenskega jezika in literature, zgodovine in zemljepisa. Posebno važna je določba, da obstoječih šol ni mogoče enostransko ukinjati, marveč le s pristankom mešane komisije; dalje pa tudi ona, da morajo biti šole povsod na Tržaškem, kjer so Slovenci. S tem je dana možnost ustanavljanja novih slovenskih šol, kjer je to potrebno.

Kot izhaja iz izjav nekega predstavnika italijanske oblasti na Tržaškem, obstaja namen izdali enotno šolsko zakonodajo za slovenske šole Tržaškega ozemlja in goriške pokrajine. Mi se s tem popolnoma strinjamo, obenem pa vztrajamo, naj se vključijo v to tudi Slovenci videmske pokrajine, ki so bili doslej popolnoma prezrti; kajti edino pravično je, da se vsem Slovencem priznajo enake pravice, posebno še najosnovnejše glede šolskega pouka. Celo fašizem je dopuščal obstoj slovenske strokovne šole v Vidmu; zato bi bilo v sedanji Italijanski republiki z demokratično ustavo nerazumljivo, ako bi se še nadalje odrekala beneškim in kanalskim Slovencem pravica do šole v materinskem jeziku. Bodoči zakon o slovenskem šolstvu v Italiji naj zato to pravico izrečno prizna ter spremeni dosedanje potujčevalnice v slovenskih krajih v stalne šole s slovenskim učnim jezikom.

Če bo zakonodaja, kot se predvideva, enotna za Tržaško ozemlje, goriško in, kot pričakujemo, tudi za videmsko pokrajino, je jasno, da se mora ravnati po načelih in določbah Posebnega statuta; kajti mi tržaški Slovenci se ne mislimo in ne bomo odpovedali svojim pridobljenim pravicam, pač pa zahtevamo, da se enake pravice priznajo tudi goriškim in beneškim Slovencem. Zato morajo v novi zakon vključiti tudi vse določbe Posebnega statuta, ki se nanašajo na slovensko šolstvo.

Ob tej priliki hočemo opozoriti še na dve pomanjkljivosti dosedanje šolske prakse, ki jih je bilo opažati zlasti na Goriškem. V goriški pokrajini se naprimer ne morejo vpisati na slovenske šole pripadniki jugoslovanske etnične skupine, ki niso italijanski državljani. Ta absurdna praksa nima nobene zakonske osnove; nasprotno celo nasprotuje duhu italijanske šolske zakonodaje, ki priznava inozemcem še posebne olajšave, kot na pr. oprostitev šolnine, nikjer pa ne omejuje pravice izbire šole.

Prav tako nesmiseln in nečloveški je prisilen vpis v italijansko šolo otrok optantov iz Istre, Primorske in Dalmacije. Pri tem se oblasti sklicujejo, da so prizadeti ob opciji izjavili, da je njihov občevalni jezik italijanski. Predvsem vedo vsi, da je med optanti mnogo Slovencev in Hrvatov, ki jim je bila navedba italijanskega občevalnega jezika edina možnost pridobitve italijanskega državljanstva in s tem zagotovitev njihove eksistence, ki so si jo ustvarili na italijanskem ozemlju. Poleg tega pa je izbira šole svobodna in je ne omejuje noben zakonski predpis; kajti v nasprotnem primeru tudi italijanske šole ne bi smele sprejemati slovenskih otrok.

Zato bi bilo potrebno vnesti v zakon o šolah s slovenskim učnim jezikom tudi določbo, da je vpis v te šole dovoljen tako italijanskim kot inozemskim državljanom ter apolidom, bivajočim na področju Tržaškega ozemlja, goriške in videmske pokrajine, ne glede na njihovo deklarirano narodnost.

Čitajte, širite, podpirajte **«DELO»**

Kje so narodni domovi?

Ob podpisu londonskega sporazuma je predstavnik Italije pismeno zagotovil, da bo slovenska narodna skupina dobila tri domove: pri Sv. Ivanu, v Rojanu in nov osrednji kulturni dom v ul. Petronio. Od tedaj je poteklo že skoro enajst mesecev, toda Slovenci nismo dobili še niti enega doma. Naše ljudstvo se ne misli odpovedati svojim pravicam iz londonskega sporazuma, ker predstavljajo minimum naših narodnih zahtev.

Z MEDNARODNE ATOMSKE KONFERENCE

Nevarnosti in koristi radioaktivnega izžarevanja

Posebno občutljivi so zarodki v prvi dobi razvoja - Radioaktivni izotopi za ugotavljanje in zdravljenje bolezni - Suhi ljudje izžarevajo bolj kot debeluhi

Posebno važnost so na ženevski konferenci za miroljubno uporabo atomske energije posvetili jedrskemu izžarevanju.

Vsakemu človeku je že znan poguben vpliv močnega atomskega izžarevanja na živa bitja. Še danes po desetih letih od prvih eksplozij atomskih bomb nad Hirošimo in Nagasakijem tisoče ljudi nosi posledice izžarevanja: opekline, hujše ali manjše okvare organov, levkemija in pod., za katerimi še po tej dolgi dobi marsikdo umre, ostalim pa krajšajo življenje. Posebno hude so posledice izžarevanja na zarodke in na mlada bitja. V navedenih mestih se je po eksploziji rodilo izredno visoko število spačkov: bebci, pohabljenci, brez udov ali drugih organov, da celo brez možganov.

Dva ameriška profesorja sta obsevala trikrat tedensko skupino čistokrvnih psov; po tem obsevanju sta ugotovila, da se je njihova plodilna zmožnost zelo zmanjšala. Nobenih sprememb pa nista ugotovila, ko sta obsevala pse s količino 0,3, ki je najvišja za človeka dovoljena doza. Prof. Russell pa je ugotovil, da ima obsevanje z radioaktivnimi žarki najusodnejši vpliv na zarodek, posebno še v prvi dobi (6 tednov pri človeku) razvoja v materinem telesu. Poskus je napravil na miših in rodili so se sami nedorasli spački. Ugotovil je tudi, da količine, ki odraslemu človeku niso škodljive, lahko umore plod.

Poleg splošnih varovalnih sredstev proti izžarevanju, kot so svinčeni in betonski oklepi reaktorjev in drugih atomskih naprav, se je zelo dobro obneslo zdravilo sistamin, ki v precejšnji meri zmanjšuje škodljive posledice, če ga vzamemo pred obsevanjem. Tudi s transfuzijo krvne plazme ter z injekcijami v hrbtni mozeg so dosegli precejšnje uspehe proti posledicam izžarevanja.

Zanimive so bile tudi ugotovitve raznih znanstvenikov o radioaktivnem izžarevanju živih bitij. Največ izžarevajo mišice; zato so moški v splošnem bolj radioaktivni kot ženske in suhi, mišičasti ljudje oddajajo več žarkov kot debeluhi, pri katerih maščoba izolira več žarkov. Od živali pa zberejo in prenesejo največ radioaktivnih snovi ribe in druge vodne živali. Morske in sladkovodne ribe zmorejo brez škode zase lahko toliko radioaktivnih snovi, da postanejo nevarne onim, ki bi jih jedli.

Toda, kot so grozotno silo atomske energije ljudje uporabili v svoj prid za pogon elektrarn, ladij itd., tako so izkoristili v dobro človeštvu tudi radioaktivno izžarevanje, ki je samo eden izmed pojavov jedrske energije. Že danes uporabljajo takozvane radioaktivne izotope, to je prvine z nekoliko spremenjenimi lastnostmi, kot na pr. z drugačno atomsko težo, in z izžarevanjem posebnih vrst žarkov, v najrazličnejše praktične namene. Tako jih uporabljajo v industriji, tehnologiji, arheologiji, biologiji, kmetijstvu, medicini itd.

«Radioaktivni izotopi — je rekel neki ameriški strokovnjak na konferenci — bodo v bližnji bodočnosti postali sestavni del našega vsakdanjega življenja. Če se bomo jutri počutili slabo, nam bo dal zdravnik radioaktivno pilulo, ki mu bo omogočila natančno ugotavljanje, kje naš organizem ne deluje v redu».

Od vseh spredaj naštetih panog so se radioaktivni izotopi najprej uveljavili prav v medicini, kjer jih danes uporabljajo že v zelo širokem obsegu tako v diagnostiki (ugotavljanju bolezni) kot v zdravljenju. Sovjetski znanstveniki so na konferenci prikazali svoja dragocena dognanja pri ugotavljanju žleznih obolenj in lokalizaciji tumorjev; britanski pa so iznesli svoja dognanja pri ugotavljanju in zdravljenju možganskih tumorjev z radioaktivnim izžarevanjem.

Za ugotavljanje bolezni vbrizgajo bolniku v organizem odn. v domnevno žarišče bolezni takozvani lokalizator, to je zdravju neškodljive preparate raznih izotopov, ki so različni za posamezne organe (možgane, jetra, kri, žleze, želodec itd.). Potem opazujejo s posebnimi aparati njihovo pot in reakcijo v organih, s čemer je mogoče z gotovostjo določiti, kako deluje določeni organ ter če je bolan in za katero boleznijo. Na konferenci se je izvedelo, da sedaj proučujejo proces presnove v možganih z vbrizganjem izotopov in z ugotavljanjem kemičnih reakcij v posameznih stanicah. Pričakujejo, da bo v bližnji bodočnosti mogoče zanesljivo ugotoviti razliko med zdravimi in bolnimi možgani.

Za ugotavljanje kostnih zlomov in drugih notranjih poškodb izven bolnišnice so v Združenih državah izdelali prenosen, komaj 20 kg težek rentgenski aparat, ki deluje z nuklearno energijo. Drug aparat z gama-žarki pa tehta celo samo 9 kg in so slike kljub temu dovolj jasne, da je mogoče ugotoviti kostne zlome in tuja telesa v organizmu.

Tudi pri proučevanju in zdravljenju kužnih bolezni so se radioaktivni izotopi zelo dobro izkazali. Ker večino nalezljivih bolezni prenašajo živali, so delali poskuse na komarjih, muhah in miših, okuženih s kalmi raznih bolezni; dali so jim použiti radioaktivne snovi ter opazovali njihovo gibanje, posebno še prenašanje kali na druga bitja. S povečanjem radioaktivnosti po žuželkah použitih snovi pa je mogoče doseči, da se bolezenske kali zamore; s še večjo dozo pa žuželke poginejo. Ti poskusi odpirajo pot, po kateri bo v bodočnosti mogoče bistveno omejiti ali pa celo zatreti številne epidemične bolezni, posebno one, ki jih prenašajo muhe, komarji, uši, miši, podgane in druga golazen.

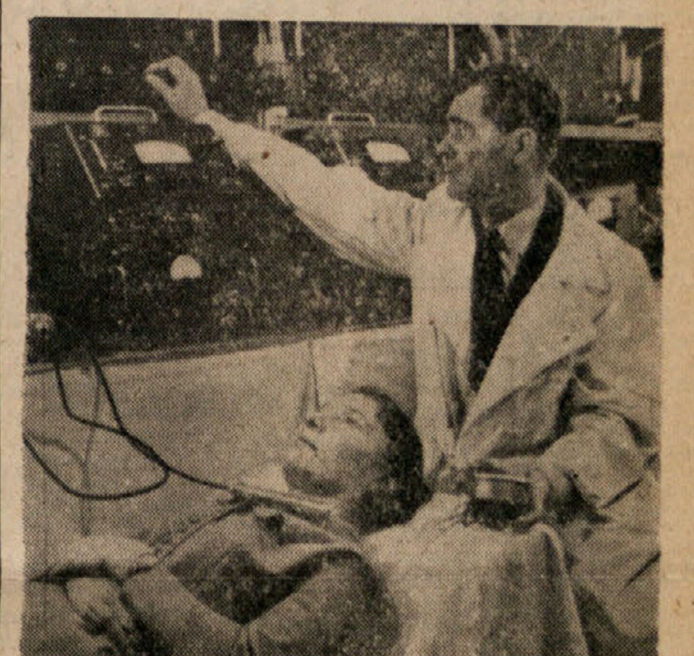

Sovjetski znanstvenik prof. Modestov preizkuša delovanje predsapniške žleze (tiroide) s pomočjo radioaktivnih atomov.

TRŽAŠKA LUKA HIRA, REŠKA PA SE VEDNO BOLJ RAZVIJA

Vprašanje zvez z zalednimi deželami mora rešiti le mednarodna luška konferenca

Poskusi uvajanja konkurenčnih tranzitnih tarif škodujejo trajni poživitvi prometa v tržaški luki - Mednarodna pomiritev omogoča sklenitev trgovinskih pogodb z vsemi zalednimi državami

Kmalu bo eno leto od tedaj, ko je bil podpisan londonski sporazum in ko se je Italija obvezala, da bo «v najkrajšem času» sklicala mednarodno konferenco o tržaški luki. Toda vse kaže, da je ta konferenca obtičala na mrtvi točki, saj ni še nobenega znaka, ki bi kazal, da se vrše kjer koli priprave za sklicanje omenjene konference. Med tem pa tržaška luka hira. Postopoma prehaja v tak položaj, v kakršnem se ni še nikoli nahajala. Številke same najzanesljiveje govore: Leta 1938 je priplulo v našo luko 1100 ladij, leta 1954 pa le 240.

Obstoj in razvoj Trsta je, lahko rečemo, predvsem odvisen od prometa. Zato tržaška javnost z veliko pozornostjo spremlja vsak, še navidezno tako nepomemben dogodek na tem področju. Prav zato je tržaška javnost z zadovoljstvom sprejela na znanje vest, da je bilo na konferenci o železniškem prometu, ki se je pred nedavnim vršila v Crikvenici pri Reki, med drugim sklenjeno, da se obnovijo prometne vezi med tržaško luko in Češkoslovaško in Madžarsko po najkrajših in obenem najnaravnejših poteh, ki vodijo skozi Jugoslavijo. Prav tako je z zadovoljstvom spremljala tudi nedavne dunajske razgovore o novih tarifah za avstrijsko blago na progah Trbiž-Trst in obratno.

V zvezi z dunajsko konferenco se nam zdi primerno, da napravimo sledečo ugotovitev: Kot je bilo mogoče izvedeti, je na omenjeni konferenci italijansko odposlanstvo zahtevalo od avstrijske železniške uprave gotove ugodnosti za tranzit blaga, ki prihaja iz Češkoslovaške in Madžarske in je namenjeno v tržaško luko, kakor tudi za blago, ki prihaja iz Trsta in je namenjeno omenjenima državama. S tem je očividno italijansko odposlanstvo poskušalo doseči to, da bi se promet na progi preko Trbiža povečal. V zameno za te ugodnosti, naj bi bilo italijansko odposlanstvo ponujalo Avstriji gotove koncesije v tržaški luki. To v praksi pomeni, da je italijansko odposlanstvo takorekoč snubilo, naj bi Avstrija pričela voditi konkurenčne cene s čemer bi se preprečilo izvajanje sklepov, ki so bili sprejeti na konferenci v Crikvenici. Toda s temi predlogi se Avstrija ne strinja. Kot je znano želi ta država postati članica jadranske železniške zveze, ne pa voditi morebitne konkurence. Zaveda se namreč dejstva, da bi Jugoslavija še lažje uvedla konkurenco in tako usmerila večino prometa, zlasti iz Madžarske na Reko, od česar bi Avstrija prav gotovo ne imela ničesar drugega kot škodo. Po drugi strani pa Avstrija želi dobiti v tržaški luki, pravice, ki jih določajo mednarodne pogodbe.

Poleg vsega tega imajo italijanski predlogi na dunajski konferenci še to negativno lastnost, da skušajo — vsaj tako se da sklepati — z dvostranskimi razgovori preprečiti mednarodno konferenco za ureditev vprašanja tržaške luke v smislu določil mirovne pogodbe in londonskega sporazuma. To pa se ne sme v nobenem primeru zgoditi.

Z druge strani pa je važno, da poudarimo, da dunajska konferenca o železniškem prometu ne more služiti poživitvi istega, pa četudi se je na njej govorilo celo o konkurenci. To pa iz razloga, ker med Italijo in Češkoslovaško republiko še ni bil sklenjen trgovinski sporazum in niti pogodba o plačevanju tranzita. Kako je torej mogoče pričakovati, da bi bila konferenca uspešna, ko pa se vendar ne poskuša urediti stvari tam, kjer jih je treba?

Uverjeni smo, da obstojajo vsi pogoji zato, da se ta konferenca čimprej skliče. Prav tako obstojajo pogoji za njen gotov uspeh; kajti mednarodna pomiritev je zajela že tak obseg, da se to povsem upravičeno pričakuje.

Mednarodna konferenca o tržaški luki ima nalogo, da razpravlja in dokončno uredi vprašanje njenega obstoja in razvoja. Pri tem bo morala upoštevati številna določila mirovne pogodbe, ki se nanašajo na svobodno trgovino in ki dejansko prepovedujejo vsako omejevanje iste. In prav ta določila so za našo luko izrednega pomena, saj morajo z njih uveljavitvijo odpasti vse zapreke, ki sedaj dušijo tržaško luko in preprečujejo razvoj prometa z zalednimi deželami.

Med tem ko tržaška luka hira zaradi zgrešene politike odgovornih oblasti, se reška luka vedno bolj zadovoljivo razvija. Prav zato bi bilo tem bolj nevarno igračkati se s konkurenco, kajti če kdo lahko računa s konkurenčnimi tranzitnimi cenami, potem je to v prvi vrsti Jugoslavija, preko katere vodijo najkrajše poti iz Madžarske k morju.

1951. leta, ko so vladali drugačni odnosi od današnjih z deželami ljudske demokracije,

(Nadaljevanje na IV. strani)

Kulturne zanimivosti

Preteklega meseca se je vršil v Pulju II. filmski festival. Udeležila se ga je tudi delegacija filmskih delavcev iz Sovjetske zveze; nadalje tudi predstavnik UNIFRANCE - filma, znani igralec Jean Pierre Aumont; prišle so še delegacije Madžarske, Bolgarije, Turčije, Grčije.

Na festivalu v puljski Areni so predvajali dva krajša UFUS filma posneta v barvah. Prvi umetniški film, ki so ga prikazovali je bil «Njih dvojica» podjetja UFUS, drugi pa «Milijoni na otoku», s katerim je «Jadran-film» razočaral gledalce že ob otvoritvi festivala. Med drugim so predvajali tudi dva celovečerna filma «Trenutki odločitve» in «Tri zgodbe». Festivalske predstave si je ogledalo nad 100.000 ljudi. Ob zaključku so podelili nagrade in diplome. Pri razdelitvi nagrad in diplom so se slovenski filmski delavci na tej veliki filmski prireditvi dobro in močno uveljavili pa tudi v primerjavi z lanskim festivalom je pokazal letošnji napredek filmske umetnosti v Jugoslaviji.

* * *

V irski narodni galeriji v Dublinu so restavratorji odkrili med slikami nekega italijanskega slikarja Tizianovo sliko, ki jo je slikar, kateremu je bil Tiziano učitelj, iz neznanih razlogov prevlekel z novimi barvami. Te barve bodo sedaj zbrisali in Tizianovo sliko obnovili, zaradi česar bo slika postala še bolj dragocena.

* * *

Prejšnji mesec sta gostovala na Češkem madžarski ljudski orkester pod vodstvom violinista Sándor Jároka ter ansambl narodnih glasbil in plesov romunskih železničarjev. Po uspešnih večerih v Pragi sta obe skupini nastopali v raznih drugih mestih in sta v Pardubicah uprizorili skupni nastop pod naslov «Budimpešta in Bukarešta v petju, plesu in glasbi». Občinstvo je vsepovsod izreklo vse priznanje za izvrstno izvajanje gostov.

PREJELI SMO SLEDEČE REVIJE IN BROŠURE

«Zgodovina slovenskega pouka na koroških ljudskih šolah» Napisal Lojze Ude. Izdala **Zveza pedagoških društev LR Slovenije - Ljubljana 1955.**

«Razgledi» Februar - junij 1955 — št. 2. leto VIII. Izdaja Založništvo tržaškega tiska v Trstu.

«Socialistična misel» št. 6-7 1955. Prosvetna revija, ki izhaja dvanajstkrat na leto v Ljubljani.

ZA NAŠE KMETE

Kilavost prašičev

Drob v trebuhu je pokrit s trebušno mreno in čez to se razteza vnanja koža. Če trebušna mrena iz katerega koli razloga poči, pa morejo čreva iztopiti med vnanjo kožo in trebušno mreno. Vsled tega se naredi bula, ki jo imenujemo kila. Taka bula ni vroča in tudi ne boli, čutiti je mehka, in če nanjo pritisnemo, izgine: čreva gredo nazaj v trebušno votlino. Kila more postati zelo nevarna, ker se s krmo napolnjena čreva ob razpoki trebušne mrene lahko zadrgnejo, postanejo snetiva in žival pogine.

Zlasti prašiči postanejo kaj lahko kilavi, ali kakor drugače pravijo, počeni. Kilavost se posebno rada pojavlja pri mladih živalih. Mladi prašiči so kilavi ali počeni v dimljah ali na popku. V dimljah kilave prašiče more zdraviti le živinozdravnik z operacijo, ki pa se navadno ne izplača. Zato je bolje take pujske spitati ter jih kmalu zaklati.

Kilo na popku dobijo posebno lahko pujski, ki se spenjajo kvišku in ki se postavljajo na zadnji nogi. To se rado dogaja v svinjaku, kjer ni nikakega reda in kjer se lačne živali spenjajo ob svinjakovi steni in nestrpno čakajo osebo, ki jim navadno donaša pičo.

Velikih kil na popku, kakor kil v dimljah, se ne splača zdraviti. Majhne, za oreh debele kile, more pa vsak prašičjerejec sam ozdraviti. Prašič z majhno kilo na popku se položi na hrbet. Izstopla čreva se mu pritisnejo z primernim pritiskom v trebušno votlino nazaj. Potem se vzame gost mizarski klej, ki je še dovolj gorak, pa ne prevroč, in se dobro namaže koža nad kilo in okoli nje. Na kilo se položi krpa, namočena v kleju, ki naj se toliko časa z roko tišči, da se posuši in da se trdno sprime kože. To traja kakih 10 minut, da se ta poklejeni obliž dobro prime kože. V kakih šestih tednih se počena trebušna mrena zaraste in takrat se obliž lahko odvzame, in sicer na ta način, da se z gorko vodo dobro omehča.

Tudi odrasli prašiči lahko dobijo na trebuhu kilo, in sicer najlažje breje svinje, če se zataknejo na trebuhu ob kak špičast kol ali kaj podrobnega. Kila pri odraslem prašiču je veliko nevarnejša. Zato pa se že izplača, da pokličemo živinozdravnika na pomoč. Do njegovega prihoda, naj se prašič poveže s kosom usnja, ki naj se trdo pripaše k trbuhu. Na mesto, kjer je kila, se dene kepa prediva med kožo in usnje, da se zadržuje uhajanje črev, ker predivo tišči na kilo in zadržuje čreva.

NA KRATKO

Vsak živinorejec mora pomniti, da so gibanje na prostem in zadostno krmljenje neobhodni predpogoji za uspevanje živine.

* * *

Vsak človek rad počiva v dobri in mehki postelji, ravno tako se tudi živina bolje odpočije, ako ji suho in zadostno posteljemo.

* * *

Vsaka malomarnost glede reda in snage v hlevu je v škodo samemu kmetu, ker nam postrežena živina lahko daje znatno večje dohodke kot zanemarjena.

* * *

Reja starih krav ne donaša nobenih dobičkov in sicer iz teh-le vzrokov: Čim starejša postaja krava, tem večja je nevarnost, da zboli za jetiko. Jetika se zaradi sožitja živali precej širi med govedo in je postala nekaka splošna bolezen (čeprav na našem ozemlju ni tako na splošno razširjena, kot v drugih pokrajinah na pr. v Lombardiji). Vzroki okuženja so različni; tako se okuži na pr. govedo s krmo, na kateri se nahajajo tuberkuli, nadalje v primeru napajanja živine s presnim mlekom jetičnih krav, z vdihavanjem okuženega, s tuberkuli nasičenega zraka. Čim starejše so krave, tem bolj so izpostavljene okuženju.

Pri starejših kravah, približo od sedmega leta dalje, postajajo stroški za vzdrževanje vedno večji, ker starejše živali zahtevajo mnogo več krme kakor mlajše živali.

Z rastočo starostjo se manjša tudi količina mleka in sicer pada vsebina maščobe. Ravno tako se slabša s starostjo tudi kakovost mesa.

„Štrige" so ga nosile

(KARLO ČOK)

Ko sem bil še otrok, sem nogokrat slišal od starejših udi razne zgodbe o čarovnicah ali «štrigah», kot jim pravijo pri nas. To naj bi bile stare, razkuštrane žene, začnejo svoje življenje ob aku ter delajo samo slaba ja. Vsake vrste vraž so rnice delale, kot so nam i dedje pripovedovali. Mi jši smo kar strmeli od groze. Najbolj pa so nas zanimale dogodivščine nekega starega nca, ki nam je pravil, kako je nekoč vračal ponoči proti u, a so ga na poti čarovnice prijele ter ga odnesle za uro v stran, da sam ni el kako. Polagoma se je a v te vražje čarovnice bila in novi rod o tem nič ve.

Ko smo odrasli, nismo tudi več verjeli v te čarovnije, smo bili prepričani, da čarovnice niso nikoli nikogar našale pač, pa je marsikovince kam preneslo. Tak mer pa se je pripetil tudi ših časih.

Ko smo bili v mladeniški in je tu vladal fašizem, je prepovedal vsa slovenska društva, smo se zbrali fantje iz Lonjerja in Katinare ter danes tu jutri tam, naučili narodnih pesmi. Teh pesmi nismo mogli prepevati na kulturnih prireditvah, ker so prepovedane, pač pa smo na izlete po naši okolici pri kozarčku vina veselo prepevali. Največkrat smo jali v Boršt in če ni bil zbor popoln, smo našli kakšnega domačina, ali Ricmanjca, ki nam je priskočil na pomoč.

Ko se je neke nedelje naša družba vračala iz Boršta in prišla na most nad Ricmanji, smo zaslišali prelepo petje slavčka, ki je sedel med vejami na nekem brestu. Tako lepo je prepeval, da smo se ustavili in ga začeli poslušati. Tovarič Furlan je predlagal, naj bi tudi mi slavčku zapeli; in res gremo pod brest in zapojemo pesem, ki se glasi: «Tihi mraz zemljo pokriva, v gozdu slavček že počiva, pesmi milih ne žvrglja..» To smo slavčku zapeli, a on je kar naprej svojo pel. Kdo bi si bil mislil, da bo prav ta slavec kriv nezgode ki je doletela enega naših prijateljev in pevcev!

Dogodilo pa se je tako-le:

Takoj drugi dan je bil omenjeni prijatelj povabljen v neko osmico v Brdih. Povabil ga je bil tovariš, ki je z njim delal v mestu. Tako jo kar z dela mahneta s kolesi v osmico, kjer najdeta več prijateljev iz Ricmanj. Seveda je tudi tu kmalu zadonela naša slovenska pesem. Ko je bilo tega zadosti, se odpravi naš tovariš sam s kolesom proti Boljuncu, da bi potem skozi Boršt prišel na Katinaro. V Boljuncu izve, da je tudi tam osmica. Pa si misli: «Tu sem malokdaj in če sem zdaj že tu, zakaj ne bi pozdravil svojih znancev?»

Znova se začnejo pozdravi, napitnice in veselo prepevanje. Okrog polnoči privozi naš prijatelj, ki ga je imel že precej po kapo, srečno do Boršta. Tudi tu se sliši iz gostilne petje in njemu se zdi, da so tenorji hripavi. Pa si pravi: «Treba je, da grem malo pomagat!» In res tudi tu novo petje, pozdravljanje in novi kozarčki.

Pozno v noči se končno posadi na kolo — sicer ne preveč stalno — in srečno privozi do mosta nad Ricmanji. Tu je na brestu, ob lepem luninem svitu, slavček prepeval kot prejšnji večer. Naš prijatelj mu hoče eno zapeti, kot je storila dan prej njegova družba. Počasi se pomika proti brestu s kolesom v roki in tiho poje ali pri tem ne pazi kod stopa. Kar naenkrat padeta on in njegovo kolo pod zid, dva metra visok, ves poraščen z robido. Če se same gane, se mu trnje zabada v meso. Naš prijatelj je bil v robidji kletki in ni našel iz nje izhoda.

Koliko časa je tu prečepel, nam sam ni znal povedati. Uro v ricmanjskem stolpu je slišal biti vsake četrt ure ali ne ve, kdaj jo je slišal zadnjikrat. Dobro pa se spominja, da je slavček kljub njegovi nesreči, mirno žvrgolel na drevesu.

Okrog pete ure zjutraj, sam ne ve kako se je zgodilo, se je znašel pod Ricmanji sedeč na koritu, kjer so po navadi napajali živino. Bil je poln robidovega trnja. Še danes nam pripoveduje to svojo zgodbo in si beli glavo, kako je vendar prišel iz robide in se znašel v Ricmanjih namesto na Katinari. Pa navadno tako-le zaključi: «Tako se je godilo v starih časih, ko so se ga možaki preveč napili in so se nato po poti zgubili. Naslednji dan so pa govorili, da so jih «štrige» nosile!»

Ero z onega sveta

(Srbska narodna)

Turčin in njegova žena sta okopavala koruzo. Opoldne gre Turčin, da odpreže in napoji konja, Turkinja pa ostane in počiva v senci. Kar jo primaha odnekod Ero: «Bog daj srečo, botra!»

«Bog daj tudi tebi! Odkod pa si se vzel, kaj?»

«Pravkar sem prišel z onega sveta, botra!»

«Lej ga no, zlomka! Kaj nisi videl tam mojega Mujo, ki smo ga pred kratkim pokopali?»

«O, seveda sem pa videl! Saj sva si prva soseda!»

«No, pa kako mu kaj gre! Kako se kaj ima?»

«Hvala Bogu! Zdrav je ko riba, ali nerodno mu je, ker je zmerom suh: nima s čim, da si kupi tobaka ali privošči čašico kave v družbi».

«Kaj pa ti, ali se skoro vrneš? Bi mu mogel kaj nesti, malo drobiža, če mu ga pošljem?»

«O, zakaj pa ne, saj sem pravkar namenjen tja».

Turkinja steče in vzame mošnjiček z denarjem iz suknjiča, ki ga je bil mož odložil zavoljo vročine. Vse, kar je v njem, dà Eru, da ponese njenemu Muju. Ero vzame denar, ga spravi v nedrija in jo ureže nizdol ob potoku.

Že ga ni videti več, ko prižene Turčin konja, ki ga je napojil.

Turkinja, vsa vesela:

«Hajdi, poslušaj me, mož, kaj ti povem. Baš je bil tu neki kmet z onega sveta, pa mi je pravil o našem Muju, da mu je nerodno, ker je zmerom suh; nima s čim da si kupi tobaka ali da si privošči čašico kave v družbi; pa sem mu dala tisto malo drobiža, ki si ga imel v mošnjičku, da mu ga ponese».

Turek v skrbeh:

«Kam pa je šel? Kod?»

Ko mu pove žena, da je izginil za potokom, skoči on brž kar na neosedlanega konja in jo ubere za onim. Ero se ozre, vidi Turčina, ki mu je že skoro za petami, pa se spusti v beg, kar ga noge nesejo.

Priteče do pod hriba k nekemu mlinu, plane skozi vrata in zakliče mlinarju: «Beži, sicer gorje tebi! Turek bo skoro tu in po tebi bo! Veš kaj, daj meni tvojo kapo, ti pa vzemi mojo in beži v hrib, tu za mlinom».

Mlinar, videč Turka, dirjajočega na konju, se prestraši, ne vpraša ne kako ne zakaj, dà Eru svojo kapo, njegovo pa si vrže na glavo in jo ubriše nad mlinom po hribu. Ero se pokrije z mlinarjevo kapo, vzame malo moke in se posiplje z njo, da je bil ves podoben mlinarju. V tistem priteče Turčin pred mlin, razjaše konja in plane na vrata:

«Tristo medvedov! Kam pa je izginil tisti capin, ki je ravnokar pribežal v mlin?»

Ero mu odvrne: «Poglej ga tam, kako jo reže po hribu!»

Turčin na to: «Daj, drži mi malo konja!»

Ero prime za konja, Turčin pa se spusti v hrib za mlinarjem in ga goni križem kražem med bukovjem. Pa ga vendar doteče in zagrabi:

«Prekleti pes! Kje je denar, ki si ga izmaknil moji ženi in jo nalagal, da ga poneseš Muju na oni svet?»

Mlinar se jame križati in rotiti: «Bog s teboj, gospodar, saj še videl nisem ne tvoje žene ne Muja ne denarja».

Dolgo se tako prerekata, dokler ne sprevidita, kako je in kaj. Tedaj jo ubriše Turčin na vrat na nos zopet v mlin. Ali kaj vidi tam? Ero je zajahal konja in se izgubil brez sledu. Turčinu ne preostane drugo, kot da se napoti peš k svoji ženi. Ko ga opazi ta brez konja mu zakliče: «Za božjo voljo, kaj pa si napravil?»

On: «Nič hudega! Ti si mu poslala denar, da si kupi kave in tobaka, jaz pa sem mu poslal konja, da ne bo hodil peš».

V MESTU IN DELO NA PODEŽELJU

Zakaj je Cosulich proti prosti coni

Iz dnevnega časopisja izhaja, da se je v Palermu osnovala paroplovbena družba Cosulich, s. u. z namenom vzpostaviti pomorske linije, med njimi celo prekooceanske zveze med Sicilijo in Ameriko. Predsednik upravnega sveta je Antonio N. Cosulich, ki je v Trstu znana oseba, kot lastnik in voditelj paroplovne družbe ter kot predsednik Zbornice za industrijo, trgovino in kmetijstvo.

Sicilska pokrajinska vlada je dala namreč posebne ugodnosti onim, ki bi hoteli ustanoviti paroplovno družbo in vpisati svoje ladje v sicilske luke ter vzpostaviti pomorske linije z drugimi pristanišči. Teh posebnih ugodnosti se je polakomil Cosulich ter se odzval, ne glede, da bo s tem težko prizadel tržaško gospodarstvo, zlasti njegovo paroplovbo, ki se že itak nahaja v zelo hudi krizi. Ne moti ga dejstvo, da je njegova rodbina in on sam Trstu dolžna hvalo za svoje bogastvo, da so tržaški delavci s svojimi žulji gradili in upravljali njegove ladje, ki so mu prinesle ogromno premoženje, ugled in čast. Sedaj pa, ko je naše mesto v največjih stiskah, mu pa obrne hrbet ter ustanovi podpetje v Siciliji, ki bo brez dvoma nova konkurenca našemu pristanišču.

S tem pa je pojasnjeno marsikaj, kar se je zadnje čase dogajalo v Trstu. Vse prebivalstvo in skoro vsi gospodarski krogi že ves čas po londonskem sporazumu zahtevajo, naj se skliče konferenca o tržaški prosti luki, naj se proglasi prosta cona ter naj se Tržaškemu ozemlju prizna avtonomija. Edina, ki se je temu upirala, je bila Confindustria, očividno pod vplivom nekaterih tržaških gospodarskih veljakov, med njimi v prvi vrsti A. Cosulicha. Spričo ustanovitve konkurenčne paroplovne družbe v Siciliji pa je sedaj popolnoma jasno, zakaj je bil g. Cosulich vedno tako nasproten temu, da bi si tržaško pomorstvo opomoglo; kajti s tem bi se zelo zmanjšale njegove konkurenčne možnosti na daljni Siciliji.

Čema delati vprašanja tam, kjer jih ni?

PD «Opčine» je za nedeljsko prireditev povabilo k sodelovanju vsa okoliška prosvetna društva, od Križa do Bazovice, in to ne glede na politično pripadnost. Pismeno je povabilo tudi slovensko prosvetno zvezo iz ul. Roma 15, naj svojim PD priporoči sodelovanje. SPZ pa je s pismom PD «Opčine» in SHLP to vabilo odklonila z motivacijo, češ da bi moralo pri organizaciji prireditve sodelovati tudi njihovo PD «A. Čok» z Opčin. Slovensko-hrvatska ljudska prosveta je prikazala neupravičenost odklonitve sodelovanja s sledečim pismom:

Slovenska prosvetna zveza, Trst

V odgovor na Vaše pismo od 20. avgusta t. l. smatramo za potrebno odgovoriti Vam sledeče:

Na sestanku zastopnikov SHLP in SPZ je bila med drugim dogovorjena tudi prireditev na Opčinah v znamenju obrambe tamkajšnjega prosvetnega doma. Toda ta razlog je odpadel, ko smo izvedeli, da je zadeva prosvetnega doma dokončno drugače rešena, in sicer tako, da ostane v izključno uporabo slovenskemu ljudstvu, in zato nismo smatrali take prireditve več za aktualno. Ker pa so bile prve priprave že v teku ter že ustvarjeno razpoloženje za prireditev med našimi kulturnimi delavci na Opčinah, smo vztrajali pri vzpodbujanju prosvetnega društva za tako prireditev, ki pa naj ima splošen narodno-obrambni značaj. Organizacijo iste je prevzelo seveda opensko društvo samo.

Društvo je to nalogo tudi izpolnilo ter povabilo je tudi vaša društva kakor tudi vašo centralno organizacijo SPZ, ki pa se žal niso odzvali.

Naravno je — in to izhaja tudi iz dogovora med SHLP in SPZ — da takšne vrste prireditev organizira eno izmed prosvetnih društev, ki vabi k sodelovanju društva in organizacije. Zato se nam zdi tem bolj čudno, da se nobeno vaše društvo ni odzvalo vabilu PD Opčine in da ste Vi smatrali za potrebno napraviti iz tega vprašanje, kot izhaja iz Vašega pisma.

Z odličnim spoštovanjem
SHLP

Zveza z zaledjem

(Nadaljevanje s 3. strani)

je šlo skozi reško luko 590 ton blaga namenjenega v tujino, 1952. leta je tranzit dosegel 7.500 ton, 1953. leta že 36.000 ton in leta 1954 celo 105.552 ton. Sedaj je v teku preučevanje ustanovitve proste cone v reški luki za ČSR in LR Madžarsko. Na Reki pristajajo tudi sovjetske ladje, ki prevažajo različno blago za ČSR. Poročajo tudi, da bo v kratkem dospela velika pošiljka raznih surovin iz Kitajske, ki so prav tako namenjene ČSR. V poslednjem času pa se govori tudi o velikih tranzitnih pošiljkah iz LR Romunije.

Reška luka je popolnoma obnovljena in razširjena. Danes lahko sprejme do 24 največjih prekooceanskih ladij istočasno. Železniška postaja pa sprejme lahko do 800 tovornih vozov na dan.

Jugoslovanska vlada posveča veliko pozornosti razvoju reške luke. Jugoslovanska trgovinska mornarica, ki je v glavnem obnovljena razpolaga s 360.000 ton ladjevja; 6 desettisočtonskih ladij pa bodo kmalu dogradili.

Ti podatki dovolj resno in nedvoumno govorijo. Merodajne kroge pa bi morali prisiliti k temu, da spremene svoj odnos do hirajoče tržaške luke.

SIJAJNA ZMAGA GRADBINCEV USPEH ENOTNOSTI DELAVCEV

Dosegli so priznanje 15 lir dnevne odškodnine za menzo od 1. novembra dalje ne glede na število zaposlenih na gradbišču

Enotna in vztrajna borba gradbenih delavcev je prejšnji teden zaznamovala pomemben uspeh. Ne sicer toliko, kar se tiče višine zneska, ki znaša le 15 lir dnevno kot odškodnina za menzo, pač pa zaradi načelnega priznanja upravičenosti s strani delodajalcev, ki so doslej dosledno odklanjali vsakršen predlog delavcev. Toda enotnost delavcev je končno strla odpor delodajalcev. Delovni urad je v soboto izdal svojo odločbo, s katero se vsem gradbenim delavcem od 1. novembra dalje prizna pravica odškodnine za menzo v višini 15 lir dnevno.

> Jutri, v nedeljo bo ob 16, uri v PD «Zvezda» v Podlonjerju
>
> **SHOD**
>
> **gradbenih delavcev**
>
> Govorila bosta: FRANC GOMBAČ in PAOLO SEMA
>
> **Ob tej priliki bodo prejeli nagrado oni delavci, ki so se posebno odlikovali v kampanji za vpis novih članov v sindikat gradbincev**

Sindikat gradbenih delavcev Delavske zveze-CGIL v Trstu je še istega dne izdal v zvezi s to zmago sledeče obvestilo:

GRADBENI DELAVCI!

Včeraj zvečer je bil na Delovnem uradu dosežen sporazum v težkem delovnem sporu, ki se je vlekel v sindikalnem delokrogu nad dve leti. Vsi delavci vedo, da je bila odškodnina za menzo do danes navadna burka. Z razsodnim izrekom, ki ga je danes izdal Delovni urad, je dano polno zadoščenje pravični zahtevi, ki sta jo postavili obe sindikalni organizaciji. Od prvega novembra dalje BODO VSI DELAVCI PREJEMALI 15 LIR DNEVNO KOT ODŠKODNINO ZA MENZO, IN TO POČENŠI S PRVIM DNEVOM DELA IN NEODVISNO OD ŠTEVILA ZAPOSLENIH DELAVCEV NA GRADBIŠČU. Vsota sama po sebi res ni velika, **dota dosegli smo načelen uspeh dalekosežnega pomena in to zaradi enotne borbe obeh sindikalnih organizacij** in zaradi borbene volje, ki so jo tako sijajno dokazali gradbeni delavci. TO JE NOV USPEH AKCIJSKE ENOTNOSTI DELAVSKEGA RAZREDA PO VELIKI ENOTNI ZMAGI ELEKTROVARILCEV, ZAPOSLENIH PRI C.R.D.A.

Glede sklada 21,70% je bilo po dolgih urah razpravljanja na Delovnem uradu odločeno, da se prepusti rešitev tega vprašanja pristojnim osrednjim sindikalnim organizacijam.

Z zmago, ki je bila dosežena glede odškodnine za menzo, bo sklenjena Dodatna pogodba, ki bo predvidevala sledeča izboljšanja:

1) odškodnino za menzo dnevno 15 lir,
2) povišek od 100 na 200 lir dnevno za dela izven področja občine,
3) odškodnina za porabo delovnega orodja, in sicer: 15 lir za kamnoseke in 10 lir za vse ostale specializirane in kvalificirane delavce,
4) za delo v blatu odstotek dodatka 12%,
5) za dela s pnevmatičnim kladivom 5%.

GRADBENI DELAVCI!

PO ZMAGI S PODPISOM VSEDRŽAVNE KOLEKTIVNE POGODBE, S KATERO SO BILE BISTVENO ZVIŠANE MEZDE, IN SEDAJ OBNOVITEV DODATNE POGODBE JE DOLŽNOST ONIH, KI ŠE NISO VPISANI V NOBENI SINDIKALNI ORGANIZACIJI, DA TO SEDAJ STORE IN TAKO POSTANEJO SESTAVNI DEL VELIKE DELAVSKE DRUŽINE.

VPIŠITE SE V SINDIKAT GRADBENIH DELAVCEV DELAVSKE ZVEZE V TRSTU, ČLANICE VELIKE IN SLAVNE C.G.I.L.!

Glavni odbor,

PO VOLJI LASTNIKOV PEKARN

Naj Tržačani jedo v nedeljo star kruh?

Pred velikim šmarnom je nastalo veliko razburjenje, ko so hoteli peki zapreti za ta praznik prodajalne kruha, tako da bi bili potrošniki prisiljeni kupiti prejšnji dan dvojno količino. Tedaj so morali lastniki pekarn pod pritiskom javnega mnenja popustiti.

Sedaj pa se je to vprašanje zopet odprlo. Lastniki pekarn v nekaterih italijanskih mestih so namreč že postavili zahtevo, naj bi ostale pekarne in prodajalne kruha zaprte vse nedelje in praznike. Izgleda, da to pobudo podpirajo tudi tržaški peki. Na ta način bi moralo prebivalstvo jesti vse nedelje in praznike star kruh, ki bi ga morali nabaviti prejšnji dan. To bi zelo prizadelo tudi gostinske obrate posebno še v poletni sezoni, ko je mnogo turistov.

Predvsem pa bi bili udarjeni pekovski pomočniki in delavci, ki bi morali vse sobote in dneve pred prazniki zamesiti in speči dvakrat toliko kruha kot druge dneve. S tem bi se njihov delovni urnik v teh dneh podaljšal na 16 ur, kar je že samoposebi nečloveško. Že sedaj je delo pekovskih pomočnikov med najtežjimi. Začenja se v prvih jutranjih urah, ki so sicer po pogodbi določene, vendar se jih lastniki pekarn ne drže in silijo delavce, da bi začeli delati še prej, to je v nočnih urah; iz bojazni pred izgubo dela mnogi delavci tudi podlegajo temu protizakonitemu pritisku na škodo svojega zdravja. Sedaj naj bi morali pa še v sobotah in delopustih opraviti dvojno delo.

Čim so pekovski delavci zvedeli za to namero delodajalcev, je nastalo med njimi veliko razburjenje; vendar so odločeni, da teh nečloveških zahtev gospodarjev ne bodo sprejeli, ter se bodo, če bo potrebno, uprli z vsemi silami. V tej njihovi odločnosti pa jih bo podprlo s svojo solidarnostjo tudi vse ostalo delavstvo, ki ne bo dopuščalo povečanega izkoriščanja svojih tovarišev; prav tako pa se bo tej nemeri postavilo po robu vse prebivalstvo, ki ima pravico jesti od nedeljah in praznikih svež kruh.

Kvestor Marzano odšel a, žal, le začasno

Notraji minister je obvestil, da je tržaški kvestor Carmelo Marzano premeščen v Reggio Calabria v svojstvu generalnega inšpektorja. Kot se je večina Tržačanov razveselila ob tej novici, tako so bili razočarani, ko so izvedeli, da je ta premestitev samo začasna in da se bo po opravljeni misiji v zvezi z zatiranjem banditizma v Kalabriji zopet vrnil v naše mesto.

Iskreno obžalujemo, da je to imenovanje samo začasno. Saj smo v desetih mesecih njegovega vodstva policije pošteno občutili njegove metode, s prepovedmi demokratičnih manifestacij, z oviranjem javnega izražanja misli; posebno pa je nam Slovencem ostal v slabem spominu, ker je na vse načine oviral naše kulturne prireditve in nam tako kratil naše kulturno izživljanje.

> **ZVEZA KOMUNISTIČNE MLADINE**
>
> priredi jutri, v nedeljo, 28. ob 15. uri na vrtu Ljudskega doma, v ulici Madonnina
>
> **VELIK FESTIVAL tržaške mladine**
>
> **Spored:**
> ob 16.: otvoritev igralnih kioskov
> začetek turnirjev namiznega tenisa in namiznega nogometa
> 18.: nastop pevskih zborov in baletov
> 19,30.: nagraditev zmagovalcev v turnirjih
> 20,30.: televizijski program - sledi
>
> **PLES**
>
> z izvolitvijo „MISS AVANGUARDIA"
>
> Kratek nagovor bosta imela tov.
> **PRIMO DE LAZZARI**
> član vodstva FGCI in
> **ADOLF WILHEM**
> član IK ZKM TO.
>
> Predsedoval bo sekretar ZKM tov. **Davide Pescatori**
>
> *Mladeniči, dekleta! Državljani!*
>
> **Udeležite se vsi te prireditve!**
> **Preživite nekaj uric v veselju in vedrosti!**

KAMPANJA TISKA V POLNEM RAZVOJU

Tov. Longo pride na osrednji praznik tiska

Kampanja za demokratičen tisk je v polnem razvoju. Začeli so prihajati prvi prispevki, sekcije in celice se kosajo, katera bo prispevala več za to najmočnejše orožje delavskega razreda in vsega demokratičnega ljudstva. Prazniki tiska so na dnevnem redu.

Določen je že tudi datum za osrednji praznik tiska, ki bo v nedeljo, 11. septembra v Miljah. Najrazveseljivejša pa je vest, da bo na ta praznik prišel ter spregovoril svojo tehtno besedo namestnik generalnega sekretarja Italijanske komunistične partije Luigi Longo. Ta vest bo nedvomno razveselila vse demokrate, saj visoko spoštujejo tega odličnega voditelja italijanskih komunistov; posebno hvaležnost smo mu pa dolžni mi tržaški komunisti za njegovo bratsko pomoč, ki nam jo je nedavno nudil s svojim jasnim pogledom na važna politična vprašanja. Kot odličen partizanski voditelj in komandant v borbi proti nacifašistom pa uživa med Slovenci in vsemi antifašisti še posebne simpatije.

V nedeljo je bil v Podlonjerju velik praznik demokratičnega tiska, ki se ga je udeležila velika množica demokratov. Prireditev sta organizirali sekciji Podlonjer in Sv. Ivan. Kljub oviram od strani kvesture, ki je v zadnjem trenutku prepovedala tradicionalni srečolov in ki ni dopustila obhoda godbe po okolišu, je bil uspeh praznika popoln. Prostor pred ljudskim domom v Podlonjerju je bil nabito poln. Poskrbljeno je bilo za vse: za pijačo in jedačo; v posebnem paviljonu so cvrli ribe, za veselo razpoloženje pa je skrbela vrla godba na pihala.

Ko je bilo razpoloženje že precej razvito med številno množico sta spregovorila tovariša Gombač v slovenščini in Vidali v italijanščini. Prvi je poudaril velik pomen demokratičnega tiska v borbah delovnega ljudstva, katerega pravilno usmerja po poti miru in jih vodi k zmagam v njihovih borbah za gospodarski obstoj, za politične, narodne in druge pravice. Za Slovence je demokratičen tisk še posebno važno orožje; saj je edini, ki dosledno brani njihove pravice, pozivajoč jih v enotno borbo.

Tov. Vidali je ožigosal postopanje policije, ki ovira demokratične manifestacije. Toda to ne bo zavrlo pohoda demokratičnih množic k svojemu cilju. Vedno bolj se uveljavljajo sile, ki zagovarjajo in delajo za pomiritev v svetu. Če bi bilo že pred letom takšno razpoloženje, kot vlada danes, bi ne bilo razkosanja in bi bilo mogoče priti do ustanovitve STO. Nato je prikazal težko gospodarsko stanje v Trstu, od koder se selijo v tujino najboljši delavci. Ob zaključku je pozval vse, naj si prizadevajo za čim boljše širjenje našega tiska.

V prihodnjih dneh bo še več praznikov tiska; tako za danes zvečer ob 19. uri pripravlja sekcija Sv. Vid praznik tiska v Ljudskem domu, ul. Madonnina; govoril bo tov Vidali. Prihodnjo soboto bo v Ljudskem domu v ul. Madonnina praznik tiska sekcije Tomažič, v nedeljo, 4. 9. pa bo v krožku Pisoni.

Za demokratičen tisk so se obvezali nabrati: sekciji Milje in Curiel vsaka po 250.000 lir, Stara mitnica 100.000, Sv. Jakob 120.000, Škedenj 80.000, Sv. Vid 80.000 lir. Oddali so doslej: Milje 27.528 lir, Pončana 11.715, N. N. 10.000, Sv. Alojz 9.000, Stara mitnica 5.900, žen. celica Rosenberg 12.000, žen. cel. Blažina 10.000, cel. Rinaldi 7.450, Viktorija Kariž 800, Bordon 500, Fontanot 1.500 lir.

Nova skupina 131 domačinov je v sredo odšla v Avstralijo

7. septembra pojde v tujino nadaljnjih 537 Tržačanov
Pred koncem leta bo število izseljencev preseglo 10.000

Zategio tujenje ladijske sirene je v sredo popoldne naznanilo odhod nove skupine Tržačanov v daljno Avstralijo. Ob 18,20 je od Pomorske postaje odrinila lepa, 10.000-tonska motorna ladja «Aurelia» z žalostnim, a žal že običajnim tovorom izseljencev. Od preko tisoč emigrantov je bilo to pot le 131 Tržačanov, večinoma bivših policistov in finančarjev, ki so odšli v tujino, da zagotove sebi in družinam življenjski stoj, ki jim ga naše mesto ni moglo zagotoviti. Poleg Tržačanom je odšlo s trebuhom za kruhom še 583 izseljencev iz Ligurije, 250 iz Avstrije ter 37 emigrantov raznih narodnosti, došlih iz raznih taborišč in držav.

Precejšnja množica sorodnikov in znancev odhajajočih in še več drugih Tržačanov se je nabralo že dve uri pred odhodom, da bi pozdravili svoje rojake, ki odhajajo v upanju na boljšo srečo, kot so je bili deležni v rodnem kraju. Že od zgodnjega jutra je ladijsko osebje začelo nakladati prtljago izseljencev. Dopoldne so prispeli s posebnim vlakom avstrijski izseljenci, ki so se takoj vkrcali na ladjo skupno s prtljago; za njimi je prišla skupina 37 razseljenih oseb in nato izseljenci iz Ligurije. Popoldne šele so začeli prihajati drug za drugim tržaški izseljenci v spremstvu svojih sorodnikov in znancev.

Ob odhodu so se ponavljale Tržačanom že dobro znane scene težke ločitve, solze in objemi v slovo. Na palubi je skupina izobesila tržaško zastavo v pozdrav svoji zemlji, ki jo zapuščajo z grenkobo v srcu, a vendar z upanjem, da se bodo z lepšimi časi za naše mesto vrnili tudi sami. Po brlizgu sirene se je začela ladja počasi premikati. Iz tisoč grl je z ladje zadonel poslednji pozdrav odhajajočih, kateremu se je odzval s pomola bučen «Na svidenje!».

Žal, tudi ta turobni odhod še ni bil poslednji v dolgi vrsti teh dveh let. Kaj kmalu mu bodo sledili še drugi in ne ve se, kdaj bo prenehalo to žalostno romanje, kakršnega Trst v vsej svoji večstoletni zgodovini ni nikoli poznal. Za 7. september je najavljen nadaljnji transport 537 tržaških delovnih ljudi, večinoma kvalificiranih delavcev, z ladjo «Toscanelli». Pripravlja pa se za sredo novembra druga, še precej številnejša skupina, ki bo z ladjo «Toscana» šla iskat svoje sreče v daljno Avstralijo.

S temi poslednjimi odhodi se bo skupno število izseljencev s Tržaškega ozemlja dvignilo na preko deset tisoč oseb. Vsekakor je to nadvse žalostna številka za mesto, ki je v preteklosti samo sprejemalo delovne roke iz svojega naravnega zaledja. Po krivdi zgrešene gospodarske politike prejšnjih in sedanjih upraviteljev naših krajev pa se je razvoj Trsta, njegovega pristanišča, njegove industrije, njegovega tradicionalnega prometa z zaledjem usodno zaustavil. In če ne bo kmalu rešitve, ki je odvisna le od uvidevnosti italijanske vlade, bo Trst dokončno odmrl svoji funciji, za katero je bil zgrajen in zaradi katere je zrastel v obmorsko velemesto.

Tragična smrt č. g. Grbca

Prejšnji teden so v Nabrežini pokopali telesne ostanke Antona Grbca župnika v Gabrjah pri Gorici. Pokojnik, ki je bil star 70 let, je bil nekaj časa za župnika in dekana v Nabrežini. Nabrežino si je izbral za poslednje počivališče zato, ker je tam pokopana tudi njegova mati. Mnogo je trpel za časa fašizma. Moral se je odpovedati službi v Nabrežini ter oditi v neko zakotno vas na Kanalskem. Kot duhovnik je bil na splošno priljubljen.

Umrl je zaradi padca z vlaka na postaji v Rubijah pri Gorici.

Naj mu bo lahka zemlja, ki ga krije!

Šport doma in v svetu

ZSSR: NEMČIJA 3:2

Nemčija, ki je, kot znano, še vedno uradno svetovni prvak v nogometu, je zopet izgubila mednarodno tekmo. To pot jo je premagalo moštvo Sovjetske zveze z rezultatom 3:2. Obe moštvi sta igrali zelo dobro, le da so bili sovjetski igralci bolj odločni v napadu. Nemci pa so se odlično branili. Spričo odlične forme sovjetskih nogometašev je še posebno veliko zanimanje za tekmo z madžarsko reprezentanco, ki bo 11. septembra v Moskvi.

ODLIČNI REZULTATI LAHKOATLETSKIH TEKEM V MOSKVI

Prejšnji teden so sindikati ZSSR organizirali v Moskvi lahkoatletsko tekmovanje, na katerem so bili doseženi zelo lepi rezultati: **MOŠKI: 100 m.** Bartenjev in Konovalev 10,4" = **200 m:** Konovalov 21, 1" = **800 m:** Osmikin 1,51, 8" = **400 ovire:** Iljin 51,8" = **3.000 m ovire:** Vlasenko 8.45.4 (nov rekord) = **višina.:** Koškarov ,00 m = troskok: Dimitijev 15, 71 m = **kopje:** Gorškov 67,99 m.

ŽENSKE: 100 m: Vinogradova 11,7 = **200 m: Itkina** 23,8" = **daljina:** Vinogradova 6,11 m = **krogla:** Tiškjevičeva 16,15 m = **disk:** Belakova 48,65 m.

PLAVALKA DE NIJS ZRUŠILA REKORD NA 880 JARDOV

Holandka De Nijs, ki je pred kratkim postavila nov svetovni rekord na eno miljo, je sedaj zrušila dosedanji rekord (11' 0,2") na 880 jardov s časom 10'58,1".

VELIKO POKLICANIH MALO IZVOLJENIH

12 moških in 4 ženske so prejšnji teden poskušali preplavati Rokavski preliv iz Francije v Anglijo. Toda uspelo je le trem, in sicer Egipčanu Abuhejfu v 11 urah in 44 minutah, Američanu Karku in Mesičanu Beltramu.

EVROPSKO VESLAŠKO PRVENSTVO

V četrtek se je v kopališkem mestu Gand (Belgija) pričelo tekmovanje za veslaško prvenstvo. Tekmuje 20 držav, in sicer: Argentina, Avstrija, Belgija, Danska, Češkoslovaška, Finska, Francija, Holandska, Italija, Jugoslavija, Madžarska, Norveška, Posarje, Romunija, Sovjetska zveza, Švedska, Švica, Velika Britanija in Združene države. Tekmujejo v skifu, v dvojki brez krmarja, v dvojki s krmarjem, v double scullu, v četvercu brez krmarja, v četvercu s krmarjem in v osmercu. V četrtek in petek so bile izločilne tekme, v soboto bo polfinale, v nedeljo pa se pomerijo v finalu.

DVOBOJ LAHKOATLETINJ MADŽARSKA: ITALIJA

V Budimpešti se je v soboto in nedeljo vršil lahkoatletski dvoboj med Italijankami in Madžarkami. Zmagale so Madžarke v tesnem razmerju 56:48. Doseženih je bilo mnogo zelo dobrih rezultatov. Tako je italijanska atletinja Giuseppina Leone postavila kar dva nova italijanska rekorda, in sicer na 100 metrov s časom 11,8" in na 200 metrov s časom 24,6". Na 100 metro je Nezsmalyi izenačila madžarski rekord s časom 11,8". Nov italijanski rekord je bil postavljen tudi v metu kopja, ki ga je atletinja Turci zalučala 43,51 metrov daleč.

NOGOMETNO PRVENSTVO V JUGOSLAVIJI

V nedeljo se je pričelo jugoslovansko nogometno prvenstvo. Posebnih presenečenj ni bilo. Lanski prvak Hajduk je v Splitu porazil Sarajevo s 6:0, Železničar: Vojvodina 3:1, Partizan: Zagreb 2:1, Radnički: Velež 22, Spartak: Proleter 4:1, Dinamo: BSK 1:0, Budućnost: Crvena zvezda 1:3.

Poroka

Pretekli teden sta se poročila naša prijatelja Sabina Mislej in Angelo Paoli iz Sv. Jakoba v Trstu. Ob svatovski mizi so se starši novoporočencev in ostali sorodniki spomnili tudi naših listov «DELO» in «LAVORATORE» ter darovali v njun sklad 3000 lir. Prisrčna hvala! Novoporočencema pa iskrene čestitke!

Lepa prireditev na Opčinah

Velika množica ljudi se je v nedeljo zbrala na prijetnem vrtu prosvetnega doma na Opčinah, kjer je domače prosvetno društvo organiziralo lepo uspelo kulturno prireditev. Namen prireditve — skupna manifestacija zahtev za uveljavitev narodnih pravic — so Openci in okoličani pravilno razumeli in so se zato ne glede na politično pripadnost v dostojnem številu odzvali vabilu.

Ob otvoritvi je tajnica PD tov. Stanka Hrovatinova povedala, da so bila vabljena vsa okoliška društva; žal pa se nekatera niso odzvala vabilu. Poudarila je, da je njihovo PD vedno pripravljeno sprejeti vabilo drugih, kadar koli bo šlo za skupno narodno ali kulturno manifestacijo. Isto je za njo podčrtal predsednik PD tov. Riko Malalan, ki je prikazal važnost skupnega delovanja vseh Slovencev v obrambi naše kulture in narodnih pravic. Vsako cepljenje moči bi bilo v tem trenutku škodljivo. Zato ne smemo svojih političnih razlik in sporov vnašati v naše prosvetno delovanje in s tem zavirati enotnega nastopa. Njegove prisrčne in tehtne besede so vsi navzoči sprejeli z navdušenim ploskanjem.

Nato se je razvil kulturni spored. Najprej je mali Openc lepo recitiral Golievo «Slovenska mladina govori». Za njim je oktet s Proseka-Kontovela ubrano zapel nekaj pesmi. Sledil mu je z več pesmimi in pod vodstvom tov. Pertota mladi mešani zbor od Banov, ki od nastopa do nastopa kaže viden napredek. Pevski program je zaključil z izbranimi pesmimi popularni moški zbor iz Križa. Končno je domača dramska družina zelo lepo podala II. dejanje Finžgarjeve «Naše krvi». Pred programom in v odmorih je dvigala prijetno razpoloženje vrla godba iz Trebč. Po končanem sporedu je ob zvokih godbe Rinaldi začel ples.

LJUDSKA PROSVETA

IZLET K RAJBELJSKEMU JEZERU

SHLP priredi jutri, v nedeljo 28. t. m. skupni izlet k Rajbeljskemu jezeru čez Nevejsko sedlo (Sella Nevea), Trbiž, skozi Kanalsko dolino Zbirališče v Trstu na trgu Oberdan, nasproti postaji openskega tramvaja, od koder bo odhod ob 6. uri. Ostali izletniki se priključijo kot dogovorjeno.

Na Proseku se bodo s posebno koriero priključili še Prosečani in Kontovelci, med katerimi bo tudi njihov znani pevski oktet.

RODITELJSKI SESTANEK PRI «HAAS» NA VRDELCI

Roditeljski sestanek v prostorih prosvetnega društva «Haas» na Vrdeli-Skoljetu, ki je bil najavljen že za minuli četrtek, bo nepreklicno prihodnji četrtek, 1. septembra ob 20. uri. Razpravljali bomo o perečem slovenskem šolskem vprašanju, za kar je dolžnost slehernega zavednega Slovenca, da se zanima. Poročal bo član tajništva SHLP.

Starši šoloobveznih otrok in dijakov, udeležite se ter povabite tudi prijatelje in znance, ki jih je pri srcu slovensko šolstvo na Tržaškem.

ZA LJUDSKI DOM V KRIŽU

Da bo Ljudski dom v Križu čim lepše opremljen so k prejšnjim že navedenim nabiralnim akcijam prispevali še: prebivalci Proseka - Kontovela 16.585 in Samatorce 2900 lir. Uprava Ljudskega doma se vsem prisrčno zahvaljuje!

Študijske nagrade

Opozarjamo vse slovenske srednješolce, da 31. avgusta poteče rok za vložitev prošnje za študijsko nagrado, ki jih je razpisala Tržaška hranilnica za šolsko leto 1954-55. Te nagrade dobe lahko dijaki s stalnim bivališčem v tržaški občini, ki so pokazali v zadnjem letu najboljše uspehe. Vse potrebne informacije se dobe v občinski palači na trgu Unita, soba št. 100.

TEDENSKE NOVICE

V četrtek zvečer se je hudo ponesrečil 18-letni Fulvio Serafini iz ul. del Veltro 69, ki je na Reški cesti s svojo lambreto trčil v neki osebni avtomobil. Pri trčenju je nesrečni mladenič zadobil možganski pretres, hud udarec na čelu, zlom desne ključnice in druge udarce. Prepeljali so ga v bolnišnico v obupnem stanju.

*** 35-letnemu mehaniku Mariu Rabar iz ul. F. Venezian je v četrtek med delom v strojnici parnika «Kerella» padla na levo nogo debela deska, ki je priletela iz 10 m. višine. V bolnici so mu ugotovili zlom noge, za kar se bo moral zdraviti 30 dni.

*** V prvem zdravniškem oddelku splošne bolnice je v petek izdihnil 53-letni Nicolò Bernes iz ul. Romagna, ki se je bil opraskal z ostrim kamnom, kar mu je povzročilo zastrupljenje s tetanusom.

*** 8-letni Jurij Gojak iz begunskega taborišča pri Sv. Andreju je pri igranju s svojimi sovrstniki nerodno padel in si zlomil levo podlahtnico. Sprejeli so ga na ortopedskem oddelku, kamor so ga prepeljali z avtom RK.

*** V soboto je 22-letni karabinjer Antonio Sfirra iz Rignana Garganica v bližini Foggie pri jahalnih vajah padel s konja in ga je konj, ki so se mu bile noge zapletle, zmečkal pod seboj. Nesrečni mladenič je pri prevozu v bolnico podlegel hudim notranjim poškodbam.

*** 33-letna Sara Leone iz Tržiča je postala v soboto žrtev neobičajne nesreče. Pred neko trgovino v ul. Carducci ji je padel na glavo železen drog platnenega senčnika. V bolnici so ji izprali rano, ki je krvavela, in jo iz previdnosti pridržali na opazovalnem oddelku za šest dni.

*** V bližini Tenkega rtiča je v torek vozil proti Miljam 33-letni Karel Jelušič iz ul. Costalunga 1; z njim se je vozil tudi 33-letni Roman Saksida. Na nekem ovinku je vespa zdrknila s ceste in se zaletela v obcestni zid. Dočim se Saksidi ni zgodilo nič hudega, so Jelušiča prepeljali z rešilnim avtom v bolnico v precej resnem stanju. Zdravniki so mu ugotovili zlom leve noge, razne druge poškodbe in pretres možganov. Če ne bo komplikacij bo okreval v 60 dneh.

*** 22-letni mizar Simon Vuk iz ul. Eremo se je moral v torek zateči na okulistični oddelek tržaške bolnice, ker mu je pri delu priletel v le-to oko kos lesa. Njegov vid je v nevarnosti.

*** Na cesti v bližini Katinare se je 29-letni JoJsip Dodič iz ul. Molin a Vento zaletel v pešca 59-letnega Angela d'Amata iz ul. Battera. Pri padcu se je vozač le lažje pobil in bo okreval v 4 do 6 dneh, dočim so nesrečnega pešca sprejeli na II. kirurškem oddelku v resnem stanju, ker je zadobil verjetno prebitje lobanje in pretres možganov.

*** V livarni ILVA je 19-letni stroja in se pobil po kolenu. Polandini nerodno padel z nekega stroja in se pobil po kolenu. Poškodba je precej resna in se bo zato moral zdraviti na ortopedskem oddelku verjetno 20 dni.

* * *

V dneh od 18. do 24. avgusta se je v tržaški občini rodilo 56 otrok, umrlo je 39 oseb, porok pa je bilo 66.

Smrt starega borca

V starosti 80 let je po kratki bolezni umrl Anton Pertot, po domače Gospodič, iz Nabrežine št. 140. Gospodič je bil poznan v vsej nabrežinski občini; v njegovi gostilni pa je že desetletja shajališče delavcev iz nabrežinskih kamnolomov, ki so, posebno še v kamnoseški stavki pred 50 leti, našli vedno podporo pri pokojnem.

Tem potom izražamo sožalje družini, Gospodič pa bo ostal v trajnem spominu vsem onim, ko so ga poznali.

Izpiti in vpis na Trgovski akademiji

Popravni izpiti na Državni trgovski akademiji v Trstu se pričnejo v torek, 6. septembra 1955 ob 8.30.

Usposobljenostni izpiti se pričnejo 19. septembra 1955 ob 8.30.

Razpored popravnih in usposobljenostnih izpitov je objavljen na oglasni deski zavoda.

1. septembra 1955 se pričnejo vpisovanja za šolsko leto 1955-56 in trajajo do 25. septembra 1955. Prošnje za vpis sprejema tajništvo zavoda pri Sv. Ivanu, Piazzale Gioberti 4 vsak dan od 9. do 12. ure, kjer se dobijo tudi potrebna obvestila.

Za teden dni

Sobota, 27. Natalija (Božena)
Nedelja, 28. Avguštin
Ponedeljek, 29. - Obglav. Janez Krst.
Torek, 30. - Roza
Sreda, 31. - Rajmund (Rajko)
SEPTEMBER
Četrtek, 1. - Egidij (Tilen)
Petek, 2. - Štefan (Ščip).

ZGODOVINSKI DNEVI

28. 1749 se je rodil veliki nemški pesnik J. Wolfgang Goethe. Umrl je leta 1832.

28. 1851 se je rodil slovenski pisatelj dr. Ivan Tavčar. Umrl je leta 1923.

31. 1935 začetek stahanovskega (udarniškega) gibanja v ZSSR. Tega dne je rudar Stahanov 15-kratno prekoračil delovno normo.

31. 1948 je umrl voditelj boljševiške partije in mednarodnega komunističnega gibanja Andrej Ždanov.

1. 9. 1939 je nacistična Nemčija zahrbtno napadla Poljsko.

RADIO ODDAJE

TRST A

SOBOTA: 15.30 Pogovor z ženo - 16.15 Kavarniški koncert - 16.. Domači odmevi - 19.15 Radijska univerza - 22. Vieuxtemps: Koncert za violino in ork.

NEDELJA: 9. Kmetijska oddaja - 12. Oddaja za najmlajše - 13. Glasba po željah - 17. Slovenski zbori - 20.30 Verdi: «Trubadur» opera v 4 dej.

PONEDELJEK: 12.55 Pevski duet in harmonika - 19.15 Mamica pripoveduje - 21.Okno v svet - 21. iz italijanske književnosti in umetnosti - 22.15 Brahms: Simfonija št. 3.

TOREK: 13.30 Glasba po željah Antiča - 19.15 Radijska univerza - 20.30 Slovenski motivi - 21. Radijski oder - Jurčič-Pe[illegible]terlin: «Veronika Deseniška», drama v 5 dej.

SREDA: 18.30 Z začarane police - 19.15 Zdravniški vedež - 20.30 Vokalni tercet Metuliček - 22. Iz slovenske književnosti in umetnosti - 22.15 Beethoven: Simfonija št. 9.

ČETRTEK: 12.55 Slovenski motivi - 18. Čajkovski: Koncert št. 1 - 19.15 Radijska univerza - 20.30 Poje kvintet Lisinski iz Zagreba - 21. Dramatizirana zgodba - Pe[illegible]kovšek: «Škof Anton Martin Slomšek» - 22.30 Haydn: Kvartet v D duru.

PETEK: 13.30 Glasba po željah - 18.30 Z začarane police - 18.4. Koncert tenorista Dušana Pertota 19.15 Poletni športi - 21. Tržaški kulturni razgledi - 21.30 Vokalni kvintet - 22. Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Kino

OPČINE

Sobota, 27. avgusta: «Napol heroj» (Eroe a metà); film MGM.
Nedelja, 28. avg.: «Angelitos negros»; film Republic.
Ponedeljek, 29. avg.: se ponovi.
Torek, 30. avg.: «Jastrebov prelaz» (Il passo dell'avvoltoio) film Warnes Bros.
Sreda, 31. avg. se ponovi.
Četrtek, 1. sept.: «Juarez» (Il conquistatore del Messico) film Warner Bros.
V tednu se začnejo predstave ob 18. zadnja ob 20. uri. Ob nedeljah in praznikih začetek ob 15. zadnja ob 22. uri.

PROSEK

Sobota, 27. avg. ob 20. uri: «Ognjeni skobci» (Sparvieri di fuoco); barvni film.
Nedelja, 28. avg. ob 17: se ponovi.
Sreda, 31. avg. ob 20: «Drevored upanja» (Il viale della speranza); izpod 16. leta prepovedano.

NABREŽINA

Sobota, 27. avg. ob 20. uri: «Megla na Rokavskem prelivu» (La nebbia sulla Manica); barvni film MGM.
Nedelja 28. avg. ob 16: se ponovi.
Sreda 31. avg. ob 20: «Podjetni gospod Dick» (L'intraprendente Signor Dick); R.K.O. Radio film.
film Warner Bros.

Openska Posojilnica v novih prostorih

V nedeljo dopoldne je priredila openska hranilnica in posojilnica prisrčno domačo slavnost ob priliki otvoritve novega sedeža. Številni člani in povabljenci so se po ogledu prostorov zbrali na dvorišču zadružne gostilne, kjer je bila prirejena zakuska. Tu je predsednik hranilnice g. Podobnik v kratkem a izčrpnem nagovoru orisal zgodovino tega važnega zavoda, ki je bil ustanovljen 1908. leta in ki od tedaj nepretrgoma uspešno deluje. Med drugim je povedal, da ima zavod 700 članov, ki jamčijo za vloge s svojim premoženjem, ki je vredno okrog 700.000.000 lir. Samo v zadnjih letih je posojilnica ugodno rešila o22 prošenj za posojila in v ta namen izdala okrog 100.000.000 lir.

Tudi prof. Sosič je spregovoril ob tej priliki. V svojem govoru se je spomnil dolgoletnega predsednika Franca Sosiča, ki je pred par leti umrl. K uspehu pa je poleg sedanjemu vodstvu čestital tudi enemu izmed soustanoviteljev zavoda, t. j. Tonetu Fičetu, ki je sedaj že star možakar in ki je bil navzoč na tej slavnosti.

Ne bomo še posebej naštevali zaslug hranilnice in posojilnice, saj si je s svojim delovanjem sama ustvarila zasluženo zaupanje.

Odgovorni urednik RUDOLF BLAŽIČ (Blagi)
Založništvo «DELA»
Tiska tip. RIVA, Torrebianca 12

ZOBOZDRAVNISKI AMBULATORIJ
Dr. A. M. Sancin
zobozdravnik-kirurg
Ustne in zobne bolezni, zobne proteze
Sprejema od 9. do 12. in od 15. do 20. ure.
Ulica Torrebianca 43/II. (vogal z ul. Carducci)
tel. 37-118